ROK III. Nr. 6—8.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO RZESZOWSKIEGO

Rzeszów, dnia 1 lipca 1948 r.

ZAKOŃCZYLIŚMY ROK SZKOLNY 1947/48.

NA PRZESTRZENI TEGO ROKU uruchomiliśmy w naszym województwie 17 nowych przedszkoli, obecnie mamy ich 185; otwarliśmy 83 nowe szkoły powszechne, jest ich razem 1.361; zorganizowaliśmy dodatkowo 3 szkoły średnie ogólnokształcące, podnosząc liczbę tych szkół do 55; powołaliśmy do życia dalsze szkoły zawodowe, osiągając łączną sumę 83; w ciągu ostatniego roku pracowało 10 zakładów kształcenia nauczycieli; rozwinęła się sieć szkół dla dorosłych do liczby 304; rozbudowano sieć najrozmaitszych form pracy kulturalno-oświatowej z dorosłymi, podnosząc ilość punktów do 720; sieroty i półsieroty wychowują się w 32 domach dziecka, poza tym 4.044 dzieci pozostaje pod naszą opieką w rodzinach zastępczych; ogółem UCZYLIŚMY i WYCHOWYWALIŚMY w roku sprawozdawczym w 2.759 szkołach, kursach i wszelkich placówkach oświatowych 288.350 dzieci, młodzieży i dorosłych.

JEST NAS 321 pracowników administracji szkolnej, 6.555 nauczycieli etatowych, 1.064 innych stałych pracowników oświatowych, 30% nauczycieli upartyjnionych — wśród pracowników administracji szkolnej upartyjnienie procentowo trzykrotnie wyższe; w pewnych zakładach np. liceach pedagogicznych, 65% młodzieży należy do organizacji ideowo-wychowawczych, a najstarsze klasy licealne wszystkich typów szkół całkowicie upolitycznione; 96% POMYŚLNYCH MATUR, a STRUKTURA SPOŁECZNA UCZNIÓW — około 72% dzieci chłopskich, 18% robotniczych i niższych funkcjonariuszy, 10% wszelkich innych zawodów.

WYDALIŚMY 87.590.000 zł na remont budynków szkolnych, 44.799.450 zł na meble i urządzenia szkolne oraz pomoce naukowe, 10.591.760 zł na zapomogi i nagrody dla nauczycieli, 8.881.900 zł na zapomogi dla dzieci w rodzinach zastępczych — prócz tego obuwia 1.040 par, skóry i skór-gumy 526 kg, pończoch, swetrów, płaszczy, koszul i ubrań 3.782 par i sztuk, oraz materiału ubraniowego i płótna bieliźnianego 1.580 metrów; zakupiliśmy i rozdaliśmy biednym uczniom wiele tysięcy zeszytów, ołówków, atramentu, papieru rysunkowego, kredek, farbek, stalówek; rozprowadziliśmy na pomoce naukowe dla niezamożnych 400.000 zł, na dożywianie 58.607.817 zł i do tego 7.966 kg smalcu, 5.500 kg margaryny, 50.166 kg mleka w proszku, 47.720 kg konserw mięsnych; 43.000 dzieci i młodzieży przeszło przez 117 kolonii. 107 obozów, 118 półkolonii i 236 dziecińców — subsydiowanych przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Rzeszowskiego ogólną sumą 41.000.000 zł; na bursy i stypendia dla niezamożnych uczniów wydano 25.868.000 zł.

POPRAWILIŚMY w ten sposób znacznie STAN ZDROWOTNY młodzieży, lecz równocześnie stwierdzamy, że stan higieniczny większości szkół jest ciągle jeszcze niedostateczny z powodu małej troski gmin, będących właścicielami tych budynków, o warunki sanitarne pomieszczeń szkolnych, co powoduje, że wyniki naszej akcji podnoszącej zdrowotność uczniów automatycznie redukuje ciasnota, mrok, wilgoć i chłód nieodpowiednich budynków szkolnych.

ZGROMADZILIŚMY w okresie „Święta Oświaty" 1.957.115 zł na walkę z analfabetyzmem, do której zmobilizujemy nauczycieli, starszą młodzież i działaczy społecznych.

Zorganizowaliśmy pod koniec roku szkolnego OKRĘGOWĄ WYSTAWĘ SZKÓŁ ZAWODOWYCH W RZESZOWIE, którą zwiedziło 11.950 osób i 22.650 młodzieży w 209 wycieczkach.

Wpłaciliśmy 1.300.000 zł. na t. zw. akcję wrocławską, wysyłając do Wrocławia 200 uczniów i uczennic na pobyt trzytygodniowy, celem poznania przez nich Ziem Zachodnich i zwiedzenia w lipcu bieżącego roku WROCŁAWSKIEJ WYSTAWY ZIEM ODZYSKANYCH.

Wyprawiamy naszych chłopców i dziewczęta na tegoroczne kolonie, obozy i wczasy młodzieżowe, obliczone na 63.000 uczestników, subsydiowane sumą 37.000.000 zł. JADĄ PO ZDROWIE, BY WRÓCIĆ DO NOWEJ PRACY W SZKOLE.

Pomyślmy również o sobie, by wrócić do nich z uśmiechem i ENTUZJAZMEM DLA NOWYCH ZAMIERZEŃ, czerpiąc radość z poczucia dobrze spełnionego obowiązku i RZETELNIE PODSUMOWANYCH OSIĄGNIĘĆ zakończonego roku szkolnego.

TADEUSZ GRUSZCZYŃSKI
Kurator Okr. Szk. Rzesz.

TREŚĆ:

CZĘŚĆ I. — (URZĘDOWA)

Poz. 15.

MINISTERSTWO OŚWIATY
Warszawa

INSTRUKCJA

z dnia 4 maja 1948 r. Nr II P—2331/48.

w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49 w szkolnictwie ogólnokształcącym.

W dalszej przebudowie szkolnictwa na rok szkolny 1948/49 wysuwają się następujące zagadnienia do zrealizowania:

1) wprowadzenie jednolitej szkoły ogólnokształcącej przez łączenie szkół podstawowych ze średnimi ogólnokształcącymi,

2) odpowiednie rozmieszczenie tych szkół w terenie,

3) dalsze dażenie do pełnej realizacji obowiązku szkolnego przez:

a. likwidację obwodów bezszkolnych,

b. zagęszczenie sieci szkół zbiorczych dla udostępnienia nauki w zakresie pełnej szkoły podstawowej,

c. usunięcie nadmiernego obciążania nauczycieli uczniami w szkołach przede wszystkim o jednym i dwóch nauczycielach,

d. dążenie do tego, by możliwie wszystkie dzieci opuszczały szkołę podstawową po ukończeniu 7 klas,

4) pełna realizacja programu nauczania i wychowania,

5) dalsza troska o zdrowie uczniów przez wzmożenie opieki higieniczno-lekarskiej i zyskanie środków dla należytego wykonania zakreślonego programu wychowania fizycznego,

6) stała troska o coraz lepsze wyposażenie i zaopatrzenie materialne szkół.

I. Organizacja szkolnictwa ogólnokształcącego

1) Od początku r. szk. 1948/49 organizacja szkół ogólnokształcących będzie następująca:

a. szkoła ogólnokształcąca — stopień podstawowy i licealny (klasy I — XI),

b. szkoła ogólnokształcąca — stopień licealny klasy VIII — XI),

c. szkoła ogólnokształcąca — stopień podstawowy, realizująca przy jednym nauczycielu 4 klasy programowe, przy dwóch nauczycielach najwyżej 6 klas programowych, przy trzech i więcej nauczycielach 7 klas programowych.

Program nauczania w poszczególnych klasach wszystkich szkół będzie jednakowy. Klasy będą jednoroczne. Dążyć się będzie do udostępnienia pełnej szkoły podstawowej uczniom szkół niepełnych przez dalszy wysiłek w kierunku organizowania sieci szkół zbiorczych. Wprowadza się jednolitą numerację klas szkoły ogólnokształcącej — od Nr I do Nr XI.

2) Z dniem 1 września 1948 r. państwowe gimnazja i licea ogólnokształcące po połączeniu z odpowiednią liczbą szkół powszechnych ulegają przekształceniu na jednolite szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego i licealnego, t. j. obejmujące 7 klas podstawowej i 4 klasy licealne, bądź też na szkoły ogólnokształcące stopnia licealnego t. j. obejmujące tylko klasy VIII — XI.

Szkoły powyższe mają udostępnić na poziomie klas VIII — XI kształcenie ogólne przede wszystkim młodzieży robotniczej i chłopskiej. Tryb selekcji społecznej i pedagogicznej tej młodzieży określi oddzielne zarządzenie.

3) Należy dążyć do upaństwowienia względnie upublicznienia liceów i gimnazjów, prowadzonych przez samorząd terytorialny, gospodarczy i instytucje społeczne.

4) Organizowanie jednolitych szkół ogólnokształcących — stopnia podstawowego i licealnego ma się odbywać w/g następujących zasad:

a. po porozumieniu z miejscowym samorządem dla pomieszczenia szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego i licealnego powinien być wybrany najlepszy budynek szkolny w danej miejscowości bez względu na to, czy dotąd był on budynkiem szkoły powszechnej czy średniej. Jeżeli w danej miejscowości ma być uruchomionych więcej szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego, należy tak wybrać budynki dla tych szkół, by najłatwiejszy dostęp do nich miała przede wszystkim młodzież robotnicza i chłopska. Szkoła ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego pozostając pod jednym kierownictwem może mieścić się również w dwóch budynkach szkolnych.

b. Jednolita szkoła ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego jest w zakresie pierwszych swoich 7 klas obowiązkową szkołą podstawową, do której przyjmuje się uczniów z normalnie określonego obwodu szkolnego Klasy V — VII mogą spełniać rolę klas zbiorczych w stosunku do sąsiednich niepełnych wiejskich szkół podstawowych.

c. W zakresie klas VIII — XI szkoła ogólnokształcąca jest szkołą zbiorczą, mającą obsłużyć wszystkie podstawowe szkoły swego rejonu szkolnego.

d. Szkoła ogólnokształcąca będzie szkołą jednolitą również pod względem programowym.

e. Przyjmowanie na rok szkolny 1948/49 uczniów do klasy VIII — IX szkoły ogólnokształcącej odbywać się będzie na podstawie decyzji społecznych komisji kwalifikacyjnych. Komisje te zwrócą szczególną uwagę na dobór młodzieży do klasy IX.

Do klasy VIII szkoły ogólnokształcącej mogą być przyjęci tylko ci uczniowie, którzy do rozpoczęcia roku szkolnego ukończyli 13 lat życia, do klasy IX nie mogą być przyjęci uczniowie, którzy w roku kalendarzowym 1948 ukończyli lub ukończą 17 lat życia, t. j. uczniowie rocznika 1931 i roczników starszych. Kurator Okręgu Szkolnego może w wyjątkowych wypadkach udzielić zezwolenia na odstępstwo od tej zasady w odniesieniu do klasy IX.

Na rok szkolny 1948/49 przyjmuje się do klasy VIII szkoły ogólnokształcącej uczniów z ukończoną klasą VII względnie wstępną gimnazjalną, do klasy IX — promowanych z klasy VIII szkoły powszechnej i klasy wyrównawczej gimnazjalnej; uczniowie dotychczasowej II klasy gimnazjalnej przechodzą do klasy IX a (przejściowej), uczniowie III klasy gimnazjalnej do klasy X, uczniowie I klasy licealnej do klasy XI. Uczniowie III klasy gimnazjalnej mogą być przyjęci również do liceów zawodowych.

Do żadnej klasy szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego i licealnego względnie stopnia licealnego nie mogą być przyjmowani uczniowie spoza podstawowego obwodu względnie zbiorczego rejonu tej szkoły. Wyjątek stanowią tu tylko szkoły eksperymentalne lub szkoły kierujące się odrębnym statutem, zatwierdzonym przez Ministerstwo Oświaty.

f. Należy dążyć do tego, by w szkole ogólnokształcącej stopnia podstawowego i licealnego klasy stopnia podstawowego były w zasadzie jednooddziałowe, zaś klasy stopnia licealnego nie więcej niż dwuoddziałowe. Kurator Okręgu Szkolnego może jednak wyrazić zgodę na większą liczbę oddziałów w klasach stopnia licealnego wszystkich szkół ogólnokształcących państwowych lub publicznych.

g. Te szkoły powszechne, które będą wybrane do przekształcenia na jednolite szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego i licealnego zatrzymują w roku szkolnym 1948/49 klasę VIII i uruchamiają klasę IX, przeznaczoną dla uczniów swej szkoły i innych szkół przydzielonego rejonu: w roku szkolnym 1949/50 uruchamiają klasę X, w roku szkolnym 1950/51 — klasę XI.

h. Istniejące w roku szkolnym 1947/48 ośmioklasowe szkoły podstawowe wydadzą z końcem bieżącego roku szkolnego uczniom klas siódmych świadectwa ukończenia siedmioklasowej szkoły podstawowej, a uczniom klas ósmych — świadectwa ukończenia ośmioklasowej szkoły podstawowej.

i. W roku szkolnym 1948/49 nie przewiduje się czynnych dotąd w szkolnictwie średnim klas semestralnych, w dalszym ciągu poleca się jednak utrzymać klasy popołudniowe roczne dla młodzieży pracującej.

j. Nie przewiduje się przekształcenia prywatnych szkół średnich ogólnokształcących na prywatne

szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego i licealnego. Prywatne szkoły średnie mogą uzyskać zezwolenie na prowadzenie tylko klas VIII — XI szkoły ogólnokształcącej przy liczbie równoległych oddziałów każdej klasy nie więcej niż 2. Zezwoleń na otwarcie takich szkół udziela Ministerstwo Oświaty.

Należy dążyć do ostatecznego załatwienia sprawy prywatnych szkół powszechnych bądź przez upublicznienie tych szkół, bądź przez pomieszczenie uczniów prywatnych szkół powszechnych w istniejących szkołach publicznych. Wszędzie tam, gdzie pomieszczenie uczniów prywatnych szkół powszechnych w publicznych szkołach podstawowych byłoby możliwe, lecz mimo to istniałyby tam nadal prywatne szkoły powszechne, nie należy nadawać tym szkołom uprawnień publicznych szkół powszechnych, bądź też — o ile dane szkoły uprawnienia takie posiadają — należy je odwołać, a to na podstawie § 2 pkt e Rozp. Min. W. R. i O. z dnia 16. XII. 1936 r. (Dz. U. Min. W. R. i O. P. z 1936 r. Nr 11, poz. 214).

k. Ustala się na rok szkolny 1948/49 następujące orientacyjne liczby szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego dla poszczególnych okręgów: Białystok — 27, Gdańsk — 31, Kielce — 50, Kraków — 90, Lublin — 62, Łódź — 75, Olsztyn — 22, Toruń — 48, Poznań — 78, Rzeszów — 56, Śląsk — 100, Szczecin — 34, Warszawa — 117, Wrocław — 50. W liczbach tych mieszczą się również szkoły rozwojowe. W szczególnie uzasadnionych okolicznościach Kuratoria mogą wystąpić z wnioskami o powiększenie liczby tych szkół.

l. Szkoły ogólnokształcące zwłaszcza podstawowe są z reguły szkołami koedukacyjnymi. W tych jednak miejscowościach, w których jest więcej niż jedna szkoła ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego, należy dążyć do zorganizowania dla stopnia licealnego szkół męskich i żeńskich.

II. Sieć szkolna

1) Dotychczasowa reorganizacja sieci szkolnej szkolnictwa podstawowego dokonywała się bez należytego zapewnienia uczniom szkół o 1 lub 2 nauczycielach dostępu do klas starszych i wskutek tego nie zdołano zorganizować potrzebnej ilości szkół zbiorczych. Spotyka się również obwody szkolne o powierzchni mniejszej niż 12 klm. kw., co jest sprzeczne z obowiązującymi w tej sprawie przepisami.

Należy zwrócić uwagę, iż przy należytym rozpracowaniu sieci szkolnej może przestać istnieć potrzeba uruchamiania wielu szkół uchodzących dotąd za nieczynne; odnosi się to do tych szkół dotąd nieczynnych, których obwody zostaną całkowicie wchłonięte we właściwie przepracowaną sieć szkolną.

Celem przygotowania możliwie najkorzystniejszych warunków dla zapewnienia ogółowi dzieci możności ukończenia siedmioklasowej szkoły podstawowej ogólnokształcącej należy:

a) poddać rewizji we wszystkich powiatach dotychczasową sieć szkół powszechnych i przystąpić do dokonania jej korektury pod kątem udostępnienia wszystkim dzieciom siedmioklasowej podstawowej szkoły ogólnokształcącej,

b) zaprojektować po uprzednim porozumieniu się inspektorów szkolnych z gminnymi i powiatowymi komisjami oświatowymi oraz z radami narodowymi zgodnie z dekretem z dnia 23. XI. 1945 r. o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym (Dz. U. Min. Ośw. z 1946 r. Nr 1, poz. 2), sieć podstawowych szkół ogólnokształcących zbiorczych z włączeniem do nich tych szkół podstawowych, które odpowiadają warunkom wymienionym w art. 3 tegoż dekretu,

c) przy przestrzeganiu zasady dekretu z dnia 23. XI. 1945 r. o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym co do 4 km. pieszej drogi dzieci starszych do szkoły zbiorczej, nie należy odmawiać przyjęcia do szkoły zbiorczej również tym dzieciom, które dobrowolnie zgłaszają się do szkoły z większej odległości,

d) stała troska o poprawę drogi dziecka do szkoły i ułatwień w jej przebywaniu nie może być pozostawiona tylko samym rodzicom, ale zainteresować nią należy gromady, komisje oświatowe gminne i powiatowe rady narodowe, organa administracji publicznej, spółdzielczość, prasę, samopomoc chłopską, wojsko itp., kładąc przedewszystkim nacisk na gromady i gminy, które w miarę poprawy warunków sprzężajowych powinny podejmować wiążące uchwały o dowożeniu dzieci, zwłaszcza w trudniejszych pod względem komunikacyjnym porach roku.

O ile będzie zapewnione dowożenie w ciągu całego roku wszystkich dzieci w odpowiednich warunkach wtedy na dowożeniu można oprzeć projekt dalszego zasięgu szkoły zbiorczej.

Z natury rzeczy szkoły ogólnokształcące stopnia podstawowego w miastach, w miasteczkach i osiedlach fabrycznych będą szkołami zbiorczymi dla znajdujących się w nich zasięgu niżej zorganizowanych szkół wiejskich.

2) W miastach, w których jest więcej niż jedna szkoła podstawowa, należy dokonać podziału miasta na właściwe obwody szkolne.

W każdej szkole winna znajdować się mapka obwodu szkolnego wraz z wyliczeniem jakie miejscowości (ulice), względnie ich części wchodzą w jego skład.

Kierownik szkoły winien znać swój obwód szkolny, w szczególności zaś jego granice i ustalić dokładnie liczbę dzieci w wieku szkolnym swego obwodu.

3) Szczególnie wnikliwie należy przepracować sieć jednolitych szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego względnie stopnia licealnego. Organizując te szkoły w zasadzie w tych miejscowościach, w których dotąd były czynne licea względnie gimnazja ogólnokształcące, Kuratoria w pierwszej kolejności prac nad wprowadzeniem w życie niniejszej instrukcji rozważą, czy przesunięcie w niektórych przypadkach tych szkół do nowych miejscowości, w których nie było dotychczas szkół średnich, a były czynne klasy ósme, nie stworzyłoby dla młodzieży robotniczej i chłopskiej korzystniejszych warunków kształcenia się. Wnioski Kuratoriów zmierzające do przesunięcia tych szkół jak i ich uruchomienia ponad dotychczasową liczbę szkół średnich ogólnokształcących winny być przedłożone Ministerstwu do dnia 1. VI. 1948 r. Opracowana przez Kuratoria Okręgów Szkolnych sieć tych szkół musi być zatwierdzona przez Ministerstwo Oświaty.

III. Realizacja powszechności nauczania

1) W roku szkolnym 1948/49 będą zapisane do szkoły i podlegały obowiązkowi szkolnemu dzieci urodzone w latach 1935 — 1941, a na terenie niektórych powiatów przemysłowych również urodzone w roku 1942. Nauka dzieci rocznika 1942 zorganizowana będzie w klasach wstępnych przy szkołach podstawowych i w ten sposób dzieci te wypełniać będą ośmioletni obowiązek szkolny. Sprawę zorganizowania klas wstępnych przy szkołach podstawowych określi osobne zarządzenie. Poza tymi terenami przy przyjmowaniu do szkoły dzieci w wieku przedszkolnym muszą być ściśle przestrzegane ograniczenia § 6 rozp. Ministra W. R. i O. P. z dnia 30. V. 1932 r. (Dz. Urz. Nr 51. poz. 485) t. j., że tylko inspektor szkolny lub upoważniony przez niego (za zezwoleniem Kuratora O. S.) kierownik szkoły może przyjąć do szkoły dziecko z rocznika poprzedzającego rocznik wchodzący w obowiązek szkolny, o ile podane tam ograniczenia w ogóle nie wykluczają możności przyjęcia takiego dziecka do szkoły. Korzystanie przez inspektora szkolnego lub upoważnionego kierownika szkoły z tego uprawnienia może mieć miejsce tylko w wyjątkowych przypadkach.

2) Dla dzieci urodzonych w roku 1934 przedłuża się obowiązek szkolny, o ile umożliwi im to ukończenie w swej szkole lub właściwej szkole zbiorczej klasy VI względnie VII.

Dzieci tego rocznika będące w klasach niższych nie mogą być usuwane ze szkoły, jeżeli wyrażą chęć dalszego jeszcze uczęszczania na naukę szkolną, a w danej klasie są wolne miejsca.

Nie jest również wskazane usuwanie dzieci rocznika 1933, jeżeli ich poziom naukowy i zachowanie w szkole nie budzą zastrzeżeń, a szkoła rozporządza wolnymi miejscami w odpowiednich klasach. Pozostawienie w szkole podstawowej młodzieży, która przed rozpoczęciem roku szkolnego ukończyła 16 lat, nie jest dopuszczalne. Młodzież ta winna znaleźć się w instytucjach oświatowych dla dorosłych.

IV. Egzekwowanie obowiązku szkolnego

Kierownicy szkół obowiązani są przeprowadzić rocznikami listy dzieci w wieku obowiązku szkolnego. Do list tych wpisuje się wszystkie dzieci w wieku szkolnym, mieszkające w obwodzie danej szkoły.

Listy te winny zawierać aktualne odnotowania dotyczące sposobu wypełnienia przez dziecko obowiązku szkolnego. W przypadku, gdy dziecko spełnia obowiązek szkolny poza szkołą swego obwodu, kierownik szkoły winien posiadać dowód, stwierdzający uczęszczanie dziecka do innej szkoły.

Nad należytym wypełnieniem obowiązku szkolnego przez dzieci w wieku szkolnym czuwać będą kierownicy w porozumieniu z komitetami rodzicielskimi i komisjami oświatowymi rad narodowych przy czynnej pomocy całego grona nauczycielskiego. Szczególniejszą uwagę należy zwrócić na rejestrację i pociągnięcie do uczęszczania do szkoły dzieci starszych roczników w wieku obowiązku szkolnego tj. dzieci po klasie IV na wsi, a po V i VI w mieście, albowiem te grupy dzieci najczęściej odpadają od obowiązkowej nauki szkolnej. W stosunku do dzieci nie wypełniających obowiązku szkolnego kierownicy szkół obowiązani są zbadać skrupulatnie z jakiego środowiska społecznego są te dzieci, jakie są ich warunki bytu i przyczyny nieuczęszczania do szkoły oraz przedsięwziąć środki zmierzające do usunięcia przeszkód pozbawiających te dzieci nauki. Stosownie do obowiązujących przepisów art. 12 do 14 ustawy z dnia 23 II. 1939 r. o zespoleniu samorządu szkolnego z samorządem terytorialnym (Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 92) do przeprowadzenia dochodzeń i karania wykroczeń przeciwko przepisom o obowiązku szkolnym powołane są zarządy gminne i miejskie.

Ze sprawą tą wiążą się jednak uprawnienia komisyj oświatowych rad narodowych, określone w pkt 11 lit. „d" uchwały Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 16. VII. 1946 r. (Dz. U. Min. Ośw. Nr 11 poz. 352). W szczególności do komisji oświatowych rad narodowych należy rozpatrywanie wniosków kierowników szkół o ukaranie rodziców za niewypełnianie przez dzieci obowiązku szkolnego i nakładanie kar; wydawanie zaś orzeczeń karnych i ich egzekwowanie należy do zarządów gminnych. Przy wymierzaniu kar winien być stosowany art. 8 prawa o wykroczeniach z dnia 11. VII. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 60, poz. 572) oraz przepisy dekretu z dnia 16. II. 1945 r. o podwyższeniu grzywien, kar pieniężnych, kar porządkowych oraz nawiązek (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 312); mogą być również stosowane postanowienia art. 45 i następnych rozp. Prezydenta R. P. z dnia 22. III. 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 365).

W stałym dążeniu do podnoszenia liczby kończących szkołę podstawową należy usilnie przeciwstawiać się przedwczesnemu odpływowi ze szkół uczniów w wieku obowiązku szkolnego przed ukończeniem nauki. Dla likwidacji skutków wojny w nauczaniu i przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w szkołach obok normalnych klas, do których uczęszczają uczniowie we właściwym wieku dla danej klasy i opóźnieni najwyżej o dwa lata ponad wiek klasy, będą nadal organizowane w szkolnictwie podstawowym specjalne ciągi skrócone na zasadach dotąd obowiązujących.

V. Gospodarka etatami nauczycielskimi

Ustala się następujące zasady gospodarki etatami i siłami nauczycielskimi:

1) Wolne i nowe etaty nauczycielskie w szkolnictwie podstawowym przeznacza się przede wszystkim na uruchomienie pozostałych szkół nieczynnych, poczynając od obwodów o największej liczbie dzieci.

2) W drugiej kolejności wolne etaty i wolne siły nauczycielskie winny być użyte dla odciążenia nadmiernie przeciążonych liczbą uczniów szkół o jednym nauczycielu. W roku szkolnym 1948/49 nie powinno już być szkół o jednym nauczycielu z liczbą uczniów ponad 80, stąd też szkoły te winny bezwzględnie otrzymać drugą siłę nauczycielską.

Przyznanie etatów i przydzielenie nowych sił nauczycielskich do szkół o jednym nauczycielu z liczbą dzieci ponad 40, a poniżej 80, może nastąpić tylko w tym wypadku, gdy w danym okręgu szkolnym wszystkie powyżej wymienione potrzeby już zostały zaspokojone.

3) Szczególną uwagę należy zwrócić na właściwe wykorzystanie etatów i sił nauczycielskich w miastach, zwłaszcza większych.

Inspektorzy szkolni dopilnują, by nie miało miejsca zbytnie rozdrabnianie w poszczególnych szkołach

klas na oddziały równoległe o małej liczbie uczniów, jak również rozważą, czy nie można z kilku równoległych oddziałów szkół sąsiadujących lub blisko siebie położonych zorganizować mniejszej liczby tych oddziałów.

Akcja ta powinna dać dość znaczne oszczędności w etatach i siłach nauczycielskich, które należy skierować do punktów szkolnych faktycznie wymagających dodania etatów i sił.

4) Utrzymujesię w dalszym ciągu zasadę, że szkoły z liczbą uczniów od 80 — 120 winny mieć trzy siły nauczycielskie. W tych jednak przypadkach, w których liczba uczniów w szkołach o trzech nauczycielach nieznacznie tylko przekracza 80, a w danym powiecie są nadmiernie przeciążone szkoły o jednym lub dwóch nauczycielach, należy dążyć do skierowania jednej siły ze szkół o trzech nauczycielach do przeciążonych szkół o jednym lub dwóch nauczycielach. Podobnie, gdy w szkołach o dwóch nauczycielach liczba uczniów nieznacznie tylko przekracza 40 i nie ma widoków na szybkie powiększenie się liczby uczniów, a w powiecie są nadmiernie przeciążone szkoły o jednym nauczycielu, należy dążyć do skierowania jednej siły z takiej szkoły o dwóch nauczycielach do nadmiernie przeciążonej szkoły o jednym nauczycielu.

Po odjęciu etatu w szkołach o małym obciążeniu dla użycia go w szkołach nadmiernie przeciążonych należy uczniów ze zlikwidowanej klasy siódmej, względnie szóstej i piątej, skierować do szkoły zbiorczej.

5) W szkołach z liczbą uczniów ponad 120 etaty nauczycielskie przydziela się, licząc na każdego nauczyciela średnio po 50 uczniów.

6) Należy dążyć do tego, by możliwie wszystkie etaty nauczycielskie, przydzielone Okręgom Szkolnym dla szkolnictwa podstawowego, były wykorzystane w pełni dla zatrudnienia nauczycieli w szkołach podstawowych. Stąd też należy poddać rewizji dotychczasowe wykorzystanie etatów szkolnictwa podstawowego dla innych działów oświaty w tym kierunku, by pracownicy innych działów oświatowych, pozostający dotąd na etatach szkolnictwa podstawowego, przeszli na etaty właściwego dla nich działu pracy oświatowej.

7) Nauczyciele, pozostający na etatach szkolnictwa średniego (gimnazja, licea ogólnokształcące), przeniesieni będą z dniem 1. IX. 1948 r. na etaty szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego, względnie stopnia licealnego z tym, że mają być zatrudnieni głównie w klasach VIII — XI.

8) W większych szkołach ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego obok stanowiska dyrektora przewiduje się dodatkowe stanowisko dla pomocy i zastępstwa dyrektora.

VI. Warunki materialne funkcjonowania szkół

1. Kierownicy i dyrektorzy szkół winni jak najwcześniej przedstawić gminom potrzeby rzeczowe szkół i domagać się wykonania przez samorząd terytorialny jego ustawowych obowiązków w zakresie zaspokojenia tych potrzeb.

Przede wszystkim należy zatroszczyć się o remont i odbudowę potrzebnych izb szkolnych, o sprzęt szkolny, opał i utrzymanie czystości.

Dużą pomoc w odbudowie, a nawet i w budowie nowych szkół wykazują czynniki społeczne. Tę inicjatywę społeczną należy wspierać i przy rozdziale subwencyj, uwzględniać przede wszystkim te środowiska, które wykazują ze swej strony dużą ofiarność w świadczeniach rzeczowych dla szkoły oraz w pierwszym rzędzie tereny zniszczeń wojennych. Należy wykorzystać dla szkoły współpracę organizacyj społecznych, partyj politycznych, związków zawodowych, młodzieżowych i instytucyj prawa publicznego.

Szkoła dla swego środowiska powinna stawać się ośrodkiem troski o nią i jej byt.

W związku z poprawą sytuacji finansowej samorządu, na skutek unormowania stanu prawnego dekretami o finansach i podatkach komunalnych i wydanymi do nich rozporządzeniami wykonawczymi, istnieją warunki do polepszenia ustawowych świadczeń na rzecz szkoły. Trzeba wobec tego:

a) czuwać przez gminne i powiatowe komisje oświatowe rad narodowych nad kształtowaniem i wykonaniem budżetów szkolnych, zgodnie z § 2, pkt 1a i 2 uchwały Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 16 lipca 1946 r.;
b) wykorzystać w razie potrzeby uprawnienia nadzorcze powiatowych i wojewódzkich rad narodowych celem skłonienia gmin do spełniania ich obowiązków rzeczowych wobec publicznego szkolnictwa podstawowego.

Prace te wymagają współdziałania kierowników i dyrektorów szkół, inspektorów szkolnych i kuratorów z komisjami oświatowymi gminnych, powiatowych i wojewódzkich rad narodowych. Realne możliwości gmin ustalą kierownicy szkół z gminnym samorządem. O konkretnych trudnościach powinien być powiadomiony inspektor szkolny, by mógł z powiatową radą narodową i starostą przedsięwziąć odpowiednie kroki. To, czego nie da się załatwić w skali powiatowej, powinno być niezwłocznie przedłożone kuratorowi do załatwienia z woj. radą narodową i wojewodą. Jeżeli mimo tych wszystkich poczynań szkoły nie będą miały zapewnionego pełnego zaspokojenia potrzeb rzeczowych (urządzenia wewn., utrzymanie czystości, opał), Kuratorium wystąpi do Ministerstwa ze sprawozdaniem i wnioskiem.

2) Inwentarz szkół powszechnych, przeniesiony do jednolitych szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego, pozostaje w dalszym ciągu własnością właściwych związków samorządowych. Podobnie inwentarz państwowych szkół średnich pozostaje nadal własnością Skarbu Państwa.

2) Wszędzie należy bezzwłocznie po zakończeniu roku szkolnego przystąpić do pracy remontowej, aby od początku roku szkolnego można było rozpocząć pracę bez żadnych przerw.

Do dnia 1 września br. należy w szkołach jednolitych i w szkołach stopnia licealnego:

a) uporządkować posiadane zbiory, a więc bibliotekę, pracownie itp., spisać inwentarz, naprawić go i doprowadzić do stanu używalności;
b) zorganizować i uruchomić pracownię przynajmniej przyrodniczą, fizyczną i chemiczną, a gdzie warunki miejscowe na to pozwolą także pracownie innych przedmiotów;
c) w czasie ferii letnich należy poczynić staranie o opał na zimę, aby z tego powodu nie było później przerw w nauce;
d) w ogóle czas do 1. IX. br. należy wszechstronnie wykorzystać z takim wynikiem, aby od początku nowego roku szkolnego można już było

rozpocząć zupełnie normalną pracę szkolną bez opóźnień lub późniejszych zakłóceń.

VII. Internaty

1) Internaty państwowe, istniejące obecnie przy szkołach średnich ogólnokształcących, pozostają nadal na tych samych zasadach organizacyjnych (Dz. U. Min. Ośw. Nr 1, poz. 10 z 1946 r.).

2) Przy przyjmowaniu uczniów do internatu należy uwzględnić przede wszystkim młodzież, pochodzącą ze środowiska robotniczego, chłopsko-małorolnego i dzieci nauczycieli.

3) Internaty nie mogą być tylko miejscem zapewnienia młodzieży pomieszczenia i wyżywienia, ale ośrodkiem pozytywnej pracy wychowawczej, dlatego też kuratoria położą specjalny nacisk na właściwy dobór wychowawców.

St. Skrzeszewski

Minister

Poz. 16.

INSTRUKCJA

z dnia 11 maja 1948 r. Nr II KN — 2349/48

o organizacji roku szkolnego 1948/49 w zakresie kształcenia nauczycieli szkół podstawowych

Wobec zakończenia okresu budowy podstaw organizacyjnych zakładów K. N. i osiągnięcia przez te szkoły pełnego rozwoju ilościowego, naczelnym zadaniem w zakresie kształcenia nauczycieli szkół podstawowych w roku szk. 1948/49 staje się podniesienie jakości pracy zakładów K. N. na wszystkich odcinkach.

W związku z tym Ministerstwo ustala następujące wytyczne dla organizowania pracy w roku szkolnym 1948/49;

I. SPRAWY ORGANIZACYJNE.

A. Licea Pedagogiczne.

§ 1. Zasadniczą formą kształcenia nauczycieli szkół podstawowych są 4-letnie licea pedagogiczne, oparte na 7 klasach szkoły podstawowej.

Do klasy I liceum pedagogicznego należy przyjmować młodzież w wieku od 14 do 18 lat życia która ukończyła 7 klas szkoły podstawowej;

do kl. II liceum pedagogicznego — młodzież w wieku od 16 do 20 lat życia z ukończoną 8 klasą szkoły podstawowej albo klasą wyrównawczą gimnazjum ogólnokształcącego o programie kl. VIII szkoły podstawowej;

do kl. III liceum pedagogicznego — młodzież w wieku od 16 do 20 lat życia z ukończonym gimnazjum ogólnokształcącym lub zawodowym lub na podstawie odpowiedniego świadectwa Komisyj weryfikacyjno-kwalifikacyjnych;

do kl. IV liceum pedagogicznego z reguły nie należy przyjmować nowych uczniów.

§ 2. Wprowadzone instrukcją z dnia 19 maja 1947 r. Nr II KN—2540/47 klasy wstępne o programie klasy VII-ej szkoły podstawowej należy organizować przy każdym liceum pedagogicznym, aby w ten sposób rozszerzyć maksymalnie bazę rekrutacyjną zakładów K. N. Dotychczasowe przepisy o przyjmowaniu uczniów do klasy wstępnej pozostają bez zmiany.

§ 3. Celem zapobiegnięcia ewentualnej nadprodukcji nauczycieli i zahamowania nadmiernej rozbudowy zakładów K. N. będzie można otwierać w roku szk. 1948/49 tylko jeden oddział klasy I liceum pedagogicznego. Jednak w niektórych zakładach o wielkim zasięgu rekrutacyjnym i dobrych warunkach lokalowych będą mogły być utworzone oddziały równolegle za zgodą Ministerstwa Oświaty. Umotywowane wnioski w tej sprawie winny Kuratoria Okręgów Szkolnych nadesłać do dnia 1 lipca br.

Ponadto Dyrekcje z powyższych względów winny zmierzać do redukcji nadmiernej liczby oddziałów równoległych istniejącej w bieżącym roku szkolnym w zakładach K. N. drogą ścisłej selekcji uczniów przyjętych warunkowo zgodnie z postanowieniem § 4 Instrukcji z dnia 19 maja 1947 r. o organizacji roku szkolnego 1947/48 w zakresie kształcenia nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. Ośw. 1947 r. Nr 6, poz. 132).

§ 4. Rekrutacja kandydatów do liceów pedagogicznych winna być kierowana, planowa, a nie przypadkowa, t. zn., że nie należy poprzestawać na dopływie do zakładów K. N. kandydatów, zgłaszających się samorzutnie, ale wyszukiwać wśród młodzieży przy pomocy inspektorów szkolnych, dyrektorów, kierowników i nauczycieli szkół średnich i podstawowych oraz czynników społecznych jednostki najbardziej wartościowe i nadające się do zawodu nauczycielskiego.

Z tego względu pod żadnym pozorem nie wolno skierowywać wzgl. przyjmować do zakładów K. N. młodzieży wyselekcjonowanej z gimnazjów w sensie ujemnym, nad czym winni specjalnie czuwać dyrektorzy zakładów K. N.

Wszyscy kandydaci do zakładów K. N. winni być poddani ścisłej selekcji wstępnej, polegającej na wyeliminowaniu jednostek nienadających się do zawodu nauczycielskiego z powodu złego stanu zdrowia, ułomności fizycznej, zupełnego braku słuchu muzycznego, słabych zdolności umysłowych i innych wad i niedomagań, stwierdzonych bądź to przez szkołę, z której kandydat wychodzi, bądź to na podstawie specjalnych badań, przeprowadzonych przez lekarza szkolnego i grono nauczycielskie zakładów K. N.

Dobór odpowiednich form i metod selekcji wstępnej pozostawia się uznaniu Rad Pedagogicznych zakładów K. N. W każdym wypadku

podstawą selekcji wstępnej winna być szczegółowa opinia szkoły, z której kandydat przychodzi oraz wstępne kolokwium orientacyjne.

Na podstawie tych badań należy dokonać warunkowo przyjęcia kandydatów, przy czym pierwszeństwo winna mieć młodzież robotnicza i chłopska mało i średniorolna, jak również pochodząca z inteligencji pracującej, szczególnie zaś dzieci nauczycieli. O definitywnym przyjęciu do liceum pedagogicznego zakwalif kowanych w ten sposób uczniów zadecyduje Rada Pedagogiczna szkoły na podstawie całorocznej ich obserwacji. W tym celu należy dla każdego kandydata przyjętego warunkowo do liceum pedagogicznego założyć kartę indywidualną, w której oprócz danych personalnych notować należy konkretne spostrzeżenia o przydatności kandydata do zawodu nauczycielskiego. Spostrzeżenia te wraz z oceną jego pracy całorocznej stanowić będą podstawę do wspomnianej wyżej decyzji Rady Pedagogicznej, przy czym nie powinny rozstrzygać wyłącznie postępy ucznia w nauce, ale także i w równej mierze jego właściwości psychiczne i fizyczne, istotne dla nauczyciela wychowawcy (uspołecznienie, charakter moralny, walory umysłowe, poziom ideologiczny, zdrowie itp.).

§ 5. Odchylenia od granic wieku kandydatów do liceum pedagogicznego podanych w niniejszej instrukcji, są dopuszczalne w indywidualnych — należycie uzasadnionych — przypadkach, z zgodą Kuratora, z zastrzeżeniem, że do kl. III liceum nie mogą być przyjęci kandydaci powyżej 23 lat życia.

§ 6. Do liceum pedagogicznego przyjmować należy tylko takich kandydatów, którzy deklarują chęć pójścia do zawodu nauczycielskiego.

Młodzież pobierająca stypendia lub korzystająca z internatu winna podpisywać deklaracje, obowiązujące do pójścia do zawodu nauczycielskiego. Deklaracje te winny być sporządzane ściśle według wzorów ustalonych w okólniku Nr 4 z dnia 16 lutego 1948 r. Nr II KN-5890/47.

§ 7. Sieć liceów pedagogicznych ulegnie w roku szk. 1948/49 pewnym zmianom. Sprawa ta zostanie uregulowana osobnym zarządzeniem Ministra Oświaty.

§ 8. Postanowienia § 8 Instrukcji z dnia 19 maja 1947 r. Nr II KN—2540/47 dotyczące liceów pedagogicznych dla dorosłych pozostają nadal w mocy, z tym, że szkoły te winny mieć charakter kursów.

Propozycje w sprawie uruchomienia takich kursów w roku szk. 1948/49 winny Kuratoria O. S. przedłożyć Ministerstwu Oświaty do dnia 15 lipca br.

Do wniosków tych należy załączyć:
1) sprawozdanie roczne kierowników istniejących obecnie kursów licealnych dla dorosłych za rok 1947/48 i 2) sprawozdanie Kuratorium O. S. z dotychczasowych doświadczeń i spostrzeżeń odnośnie tych kursów.

§ 9. Istniejące jeszcze przy niektórych liceach pedagogicznych klasy gimnazjum ogólnokształcącego należy w roku szk. 1948/49 zlikwidować.

§ 10. W sprawie szkół ćwiczeń przy liceach pedagogicznych obowiązywać będą nadal wytyczne ustalone w § 9 Instrukcji z dnia 19 maja 1947 r. Nr II KN—2540/47 z tym, że nie należy otwierać kl. VIII.

Publiczna szkoła powszechna spełniająca funkcje szkoły ćwiczeń może być upaństwowiona tylko na podstawie zarządzenia Ministerstwa. Warunkiem upaństwowienia jest: posiadanie w budynku zakładu K. N. odpowiedniego pomieszczenia dla tej szkoły, należyta obsada personalna i wolne etaty w Wydziale K.N.

W roku szkolnym 1948/49 należy ostatecznie usunąć pozostałości selekcyjnego charakteru niektórych szkół ćwiczeń i organizować te szkoły na zasadach organizacyjnych szkół podstawowych.

B. Państwowe Kursy Nauczycielskie.

§ 11. **W roku szkolnym 1948/49 będzie można** zorganizować najwyżej jeden Państwowy Kurs Nauczycielski w każdym Okręgu Szkolnym na zasadzie zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 17 maja 1946 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. 1946 r. Nr 5, poz. 140).

Odnośnie selekcji kandydatów na powyższe kursy obowiązują w zasadzie postanowienia zawarte powyżej w § 4.

C. Wstępne Kursy Pedagogiczne.

§ 12. Wstępnych Kursów Pedagogicznych nie należy organizować w roku szk. 1948/49.

D. Kursy Przygotowawcze.

§ 13. Kursy przygotowawcze ulegają likwidacji z końcem roku szkolnego 1947/48. Absolwentów tych kursów należy przydzielić do liceów pedagogicznych normalnych lub dla dorosłych wzgl. dać im możność przejścia do szkół innego typu. Dwuletnie Kursy przygotowawcze, rozpoczęte w roku szk. 1947/48 należy z dniem 1 września 1948 r. przekazać Wydziałom O. i K. D. w Kuratoriach.

Tam, gdzie względy budżetowe nie pozwolą na takie rozwiązanie sprawy, należy kursistów włączyć do liceów pedagogicznych dla dorosłych lub do normalnych liceów pedagogicznych bez względu na wiek lub zezwolić na przejście do szkoły innego typu.

O sposobie przeprowadzenia likwidacji Kursów Przygotowawczych należy złożyć Ministerstwu sprawozdanie do dnia 15 lipca 1948 r.

II. Kształcenie czynnych niekwalifikowanych nauczycieli szkół podstawowych.

§ 14. Komisje Rejonowe przy zakładach K. N. winny dążyć do objęcia możliwie wszystkich czynnych niekwalifikowanych nauczycieli. Prace należy systematycznie doskonalić i pogłębiać, stosując się ściśle do postanowień okólnika Ministerstwa z dnia 16 czerwca 1947 r. w sprawie kształcenia czynnych niekwalifikowanych nauczycieli szkół podstawowych (Dz. Urz. Min. Ośw. 1947 r. Nr 8, poz. 193).

Nauczycielom niekwalifikowanym pracującym pod kierownictwem Komisji Rejonowych należy iść jak najbardziej na rękę przy zdoby-

waniu kwalifikacyj zawodowych zgodnie z Instrukcją Min.Ośw. z dnia 29 stycznia 1947 r. w sprawie egzaminów dla czynnych niekwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. Ośw. 1947 r. Nr 1, poz. 8), jednak pod żadnym warunkiem nie wolno obniżać skali wymagań. Nauczyciele, którzy zdobyli kwalifikacje zawodowe drogą kierowanego samokształcenia winni stać na tym samym poziomie wykształcenia ogólnego i zawodowego, co nauczyciele, którzy kształcili się drogą normalną w zakładach K. N.

Wydziały K. N. winny zwrócić baczniejszą uwagę na organizację wakacyjnych i zimowych kursów. Niektóre z tych kursów na skutek niewłaściwego przygotowania, braku planu i stosowania nieodpowiednich metod pracy (prace jak w normalnym liceum pedag., a nie jak z dorosłymi), nie spełniają swego zadania.

Należy utrzymywać ścisły kontakt z Wydziałem O. i K. D. celem zapewnienia współpracy z podinspektorami O. i K. D. w sprawach kształcenia nauczycieli niekwalifikowanych i należytego wyzyskania dla tego celu kursów i szkół dla dorosłych.

III. Sprawy programowe.

§ 15. Ministerstwo przewiduje wprowadzenie od dnia 1 września br. nowego programu nauki w liceach pedagogicznych. O ile do tego terminu program ten nie zostanie ogłoszony, obowiązywać będzie nadal dotychczasowy program.

IV. Sprawy dydaktyczne.

§ 16. W zakładach K. N. należy stworzyć takie warunki pracy, aby młodzież mogła osiągnąć możliwie jak najlepsze wyniki. W tym celu należy w roku szk. 1948/49 zwrócić szczególną uwagę:

a) na racjonalne planowanie pracy przez dyrektora i nauczycieli (plany konkretne i z terminami);
b) na ścisłą kontrolę wykonania planów;
c) na stałą i systematyczną kontrolę wyników nauczania i poważną egzekutywę tzn. konsekwentne wymaganie i przestrzeganie, aby uczeń pracował solidnie i systematycznie, opanował gruntownie materiał nauczania i wyrobił sobie rzetelny stosunek do pracy;
d) na należyte postawienie szczególnie tych przedmiotów nauczania, które mają wpływ na kształtowanie się oblicza ideologicznego młodzieży, jak nauka o Polsce i świecie współczesnym, historia, geografia, język polski i język rosyjski (szczególnie znajomość życia i kultury sowieckiej), przy czym należy zwracać szczególniejszą uwagę na bieżące aktualne sprawy z dziedziny życia politycznego, gospodarczego, literackiego itd.;
e) na stworzenie odpowiedniej bazy materialnej dla pracy nauczycieli i uczniów, przez:
 1) należyte zorganizowanie podstawowych pracowni;
 2) planowe kompletowanie pomocy naukowych;
 3) zorganizowanie biblioteki uczniowskiej — po przeprowadzeniu gruntownej selekcji księgozbioru pod względem wartości wychowawczej posiadanych książek;
 4) danie młodzieży odpowiednich warunków pracy w internacie;
 5) stworzenie czytelni w świetlicy;
f) na zaopatrzenie uczniów w podręczniki (stworzenie biblioteki podręczników szkolnych i zorganizowanie akcji zakupów zbiorowych).

V. Sprawy wychowawcze.

§ 17. Ideologiczne wychowanie młodzieży winno wysuwać się na pierwszy plan pracy zakładów K. N. Zakłady te muszą wychować nowy typ nauczyciela, który zdecydowanie i z głębokim przekonaniem wewnętrznym włączy się w nurt walki o demokrację ludową w Polsce, typ nauczyciela ludowego w pełnym tego słowa znaczeniu, związanego jak najściślej z ludem, z masami, z demokracją ludową.

W tym celu należy położyć szczególniejszy nacisk na ideologiczne organizacje młodzieżowe, odnośnie których Ministerstwo wyda osobne zarządzenie, w związku z realizacją idei jedności organizacyjnej młodzieży polskiej.

§ 18. W sprawie internatów obowiązują nadal wytyczne, ustalone w §§ 26 — 29 wyżej przytoczonej instrukcji z dnia 19 maja 1947 roku.

Szczególny nacisk należy położyć na to, aby doprowadzić wszystkie internaty do takiego stanu, aby mogły one odpowiadać elementarnym wymaganiom kulturalnego życia młodzieży. Każdy więc internat winien być zaopatrzony w odpowiednie łóżka (wykluczyć używanie łóżek piętrowych) i koce z dwoma prześcieradłami na zmianę, w urządzenia sanitarne, utrzymywane stale w największym porządku, izbę chorych, sale do nauki, w kulturalnie urządzoną jadalnię itp. Moment estetyczny winien odgrywać w urządzeniu internatu niepoślednią rolę. Dla uczniów, dojeżdżających do szkoły, należy przy internacie stworzyć warunki wypoczynku i możliwości otrzymania ciepłego posiłku.

§ 19. Wprowadzona w ubiegłym roku szkolnym praktyka społeczna uczniów winna być w roku szk. 1948/49 rozbudowana i pogłębiona.

VI. Racjonalna gospodarka absolwentami zakładów K. N.

§ 20. Ministerstwo kładzie duży nacisk na ścisłe przestrzeganie okólnka z dnia 18 sierpnia 1947 r. w sprawie racjonalnej gospodarki zatrudnienia absolwentów zakładów K. N. (Dz. Urz. Min. Ośw. 1947 rż Nr 8, poz. 201), a w szczególności pkt 5 tego okólnika, w myśl którego każdy absolwent zakładów K. N. winien bezpośrednio przed egzaminem dojrzałości mieć wyznaczone miejsce pracy w szkolnictwie. Nie może być mowy o tym, aby absolwenci zakładów K. N. o pełnych kwalifikacjach zawodowych pozostali bez przydziału pracy.

W okręgach, w których brak etatów w szkolnictwie podstawowym mógłby utrudnić realizację powyższego postulatu, należy zwolnić odpowiednią ilość nauczycieli niekwalifikowanych, niepracujących nad zdobyciem kwalifikacyj zawodowych i nie nadających się do zawodu nauczycielskiego. Selekcji tej należy dokonać bardzo starannie i oględnie.

VII. Zarządzenia końcowe.

§ 21. W celu wyczerpującego zaznajomienia się i omówienia niniejszej instrukcji oraz ujednolicenia akcji kształcenia nauczycieli w okręgu, Kuratoria zorganizują okręgowe zjazdy dyrektorów liceów pedagogicznych, w czasie których należy rozpracować i przygotować organizację roku szk. 1948/49 tak, aby z początkiem nowego roku szkolnego rozpoczęła się normalna nauka, zorganizowana zgodnie z postanowieniami niniejszej instrukcji. O terminach zjazdów należy zawiadomić Ministerstwo co najmniej na miesiąc wcześniej.

§ 22. Kuratoria dopilnują ścisłego przestrzegania przez dyrektorów wyznaczonych terminów prac zarówno co do organizacji, jak i sprawozdawczości.

Najpóźniej do dnia 15 września 1948 r. winny dyrekcje liceów pedagogicznych nadesłać do Kuratoriów do zatwierdzenia arkusze organizacyjne z przydziałem czynności, podziałem godzin i wykazem godzin nadliczbowych dla poszczególnych nauczycieli.

§ 23. Kuratoria Okręgów Szkolnych nadeślą do dnia 1. X. 1948 r., a dyrekcje zakładów bezpośrednio podległych Ministerstwu Oświaty (Wyższe Szkoły Pedagogiczne i Instytuty) do dnia 1 listopada 1948 r. wyczerpujące sprawozdania z organizacji roku szkolnego 1948/49 według wzoru ustalonego przez Ministerstwo na bieżący rok szkolny.

Minister
(—) **St. Skrzeszewski**

Poz. 17.

MINISTERSTWO OŚWIATY
Warszawa

INSTRUKCJA

z dnia 13 maja 1948 r. Nr II KN—2323/48.

o organizacji roku szkolnego 1948/49 w zakresie kształcenia wychowawczyń przedszkoli

I. SPRAWY ORGANIZACYJNE.

A. Licea dla wychowawczyń przedszkoli.

§ 1. W roku szkolnym 1948/49 będą otwarte licea dla wychowawczyń przedszkoli przewidziane ustawą z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389).

§ 2. Licea dla wychowawczyń przedszkoli powstaną z reguły przy dotychczasowych Seminariach dla wychowawczyń przedszkoli, które będą ulegały stopniowej likwidacji. Wnioski o kreowanie tych liceów przedłożą Kuratoria Ministerstwu do dnia 1 czerwca b. r.

§ 3. Licea dla wychowawczyń przedszkoli będą 4-letnie, oparte na 7 klasach szkoły podstawowej.

§ 4. Licea dla wychowawczyń przedszkoli będą korzystać z przedszkoli ćwiczeń, organizowanych przy Seminariach dla wychowawczyń przedszkoli.

§ 5. W roku szk. 1948/49 organizować się będą tylko klasy I dla kandydatek w wieku od 14—18 lat życia, które ukończyły 7 klas szkoły podstawowej.

§ 6. Celem zapewnienia liceom dla wychowawczyń przedszkoli stałego i równomiernego dopływu kandydatek tworzone będą przy liceach dla wych. przedszkoli klasy wstępne o programie kl. VII szkoły podstawowej. Do tej klasy należy przyjmować w pierwszym rzędzie dziewczęta ze szkół o niższym stopniu organizacyjnym, które wiekiem i poziomem nie nadają się jeszcze do kl. I liceum, a które deklarują chęć do pracy w przedszkolach. Kandydatkom tym należy zapewnić pomieszczenie w internacie na równi z młodzieżą liceum dla wych. przedszkoli.

§ 7. Postanowienie § 4 i 6 Instrukcji z dnia 11 maja 1948 r. Nr II KN—2349/48 o organizacji roku szkolnego 1948/49 w zakresie kształcenia nauczycieli szkół podstawowych, dotyczące sposobu rekrutacji kandydatów i sposobu ich przyjęcia dotyczy również liceów dla wychowawczyń przedszkoli.

§ 8. Dopuszczalne jest tworzenie oddziałów równoległych klas wstępnych i pierwszych za zgodą Kuratorium Okręgu Szkolnego.

§ 9. Programy liceów dla wych. przedszk. będą wprowadzone osobnym zarządzeniem.

B. Seminaria dla wychowawczyń przedszkoli.

§ 10. Seminaria dla wychowawczyń przedszkoli nie otwierają klasy I w roku 1948/49, a tylko pierwsze klasy liceów, przewidzianych w § 1 niniejszej Instrukcji.

C. 2-letnie Seminarium dla dorosłych
(ciągi skrócone)

§ 11. Utrzymuje się nadal na rok szkolny 1948/49 dwuletnie Seminarium dla dorosłych o ustroju semestralnym z dotychczasowym programem i wprowadzone Instrukcją z dnia 16 maja 1946 roku o organizacji roku szk. 1946/47 w zakresie kształcenia wychowawczyń przedszkoli (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 5, poz. 142).

II. KSZTAŁCENIE CZYNNYCH NIEKWALIFIKOWANYCH WYCHOWAWCZYŃ PRZEDSZKOLI

A. 8-tygodniowe kursy, wprowadzające w zagadnienia wychowania przedszkolnego.

§ 12. W roku szkolnym 1948/49 można organizować 8-tygodniowe kursy, wprowadzające w zagadnienia wychowania przedszkolnego zgodnie z brzmieniem okólnika Nr 26 z dnia 3 czerwca 1945 roku (II WP—59/45 Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 2, poz. 65), z siatką godzin, ustaloną okólnikiem Nr 66 z dnia 10 grudnia 1946 r (Nr II KN—7531/46, Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 12, poz. 339) tylko w wyjątkowych wypadkach za każdorazowym zezwoleniem Ministerstwa na wnio-

sek Kuratorium O. S. umotywowany potrzebami terenu.

B. Seminarium dla czynnych niekwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli (o ustroju semestralnym)

§ 14. Poleca się organizować również jak w ubiegłym roku popołudniowe seminaria dla czynnych niekwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli w tych miejscowościach, które skupiają większą ilość niekwalifikowanych wychowawczyń, nie odrywając ich od pracy w przedszkolach.

Ilość godzin lekcyjnych nie powinna przekraczać 12 tygodniowo. Materiał naukowy wyznaczony na 1 semestr należy rozłożyć na cały rok szkolny.

§ 15. Kursy i nowe klasy można uruchamiać jedynie w przypadku, gdy liczba kandydatek jest nie mniejsza niż 20.

§ 16. Postanowienie zawarte w rozdziałach IV i V (sprawy dydaktyczne i wychowawcze) Instrukcji z dnia 11 maja 1948 r. Nr II KN—2349/49 w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49 w zakresie kształcenia nauczycieli, obowiązują jednocześnie zakłady dla wychowawczyń przedszkoli.

Minister

(—) St. Skrzeszewski

Poz. 18.

MINISTERSTWO OŚWIATY
Warszawa

OKÓLNIK

z dnia 5 czerwca 1948 r. III Pr. 3374/48

w sprawie organizacji roku szkolnego 1948/49 w szkolnictwie zawodowym.

A. Wstęp.

Na rok szkolny 1948/49 Ministerstwo stawia szkolnictwu zawodowemu do realizacji następujące zadania główne:

1. Podnoszenie poziomu organizacyjnego i naukowo-wychowawczego szkół zawodowych, zwiększenie opieki pedagogicznej i nadzoru nad szkołami zawodowymi oraz zwrócenie większej uwagi na badania i kontrolę wyników nauczania.

2. Prace nad rozbudową szkolnictwa zawodowega w myśl 3-letniego Planu Odbudowy Gospodarczej.

3. Doskonalenie form kształcenia zawodowego pracujących.

4. Dalsze zbliżenie szkolnictwa zawodowego do życia gospodarczego przez:
a) odpowiednie nastawienie w tematyce i realizacji programów nauczania oraz w akcji wychowawczej,
b) organizowanie praktyk w zakładach pracy dla uczniów i nauczycieli,
c) zorganizowane wprowadzenie absolwentów szkół do pracy zawodowej,
d) rozbudowę i uaktywnienie rad opiekuńczych przy szkołach zawodowych.

5. Ujęcie ewidencyjne akcji kursów zawodowych i nadzór pedagogiczny nad tą akcją.

6. Powiązanie akcji przysposobienia przemysłowego przysposobienia rolniczo-wojskowego i przysposobienia zawodowego „Służby Polsce“ z systemem kształcenia zawodowego.

7. Wszczęcie systematycznej akcji poradnictwa za wodowego.

8. Doskonalenie techniczno-naukowych warunków pracy szkół zawodowych (lokale, warsztaty i pracownie, pomoce naukowe, podręczniki, biblioteki, świetlice).

9. Wzmożenie opieki nad młodzieżą (rozbudowa internatów, dożywianie, stypendia, opieka zdrowotna)

10. Koordynacja szkolnictwa zawodowego wszystkich resortów i usprawnienie nadzoru pedagogicznego Ministerstwa Oświaty nad całym szkolnictwem zawodowym.

11. Rozbudowa systematycznych prac nad siecią szkół zawodowych.

12. Opracowanie i realizacja systemu kształcenia, dokształcania i określania kwalifikacyj zawodowych nouczycieli szkół zawodowych.

Szkoły zawodowe oraz władze administracji szkolnej obowiązane są odpowiednio do swego zakresu działania **podejmować inicjatywę realizacji wymienionych zadań i dążyć** do osiągnięcia w ciągu roku szkolnego 1948/49 **rzetelnych postępów.**

B Organizacja roku szkolnego 1948/49

I. Rekrutacja uczniów do szkolnictwa zawodowego.

Dla zapewnienia szkolnictwu zawodowemu dostatecznego dopływu uczniów należy na terenie całego Państwa przeprowadzić akcję uświadamiającą, informującą rodziców i młodzież o rozbudowie gospodarczej Polski na tle Planu Odbudowy Gospodarczej, o rodzajach zawodów i wyborze zawodu, o drogach kształcenia zawodowego, o rodzajach szkół zawodowych, o warunkach przyjmowania do tych szkół i korzyściach, jakie daje ukończenie szkoły zawodowej.

Pogadanki na wyżej wymienione tematy należy przeprowadzić na zebraniach rodzicielskich we wszystkich szkołach powszechnych oraz dla młodzieży w klasach ostatnich szkół gimnazjalnych.

Pogadanki należy urządzić przed zakończeniem roku szkolnego.

Prócz pogadanek w szkołach, Kuratoria i szkoły powinny przeprowadzić akcję uświadamiającą za pośrednictwem organizacyj młodzieżowych, związków zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej, prasy i radia.

Kuratoria Okręgów Szkolnych dostarczą szkołom powszechnym i gimnazjalnym wykazów szkół zawodowych zarówno średnich szkół zawodowych typu zasadniczego, istniejących na terenie Okręgu.

Szczególną uwagę należy zwrócić na skierowanie dziewcząt do szkół zawodowych różnych typów, jak np. szkoły włókiennicze, chemiczne, poligraficzne, fotograficzne, mechaniki precyzyjnej, budowlane, elektryczne, radiotechniczne, drogistowskie, gospodarcze, rolnicze i inne. Dziewczęta powinny zasadniczo kształcić się w szkołach zawodowych wszystkich typów i stopni, a nie wyłącznie niemal, ja kto jest dotąd, w szkołach krawieckich, handlowych i gospodarczych.

Należy propagować wśród młodzieży drogę kształcenia zawodowego przez praktyczną naukę zawodu w zakładach pracy i średnią szkołę zawodową. Droga ta jest z punktu widzenia kształcenia zawodowego wartościowa, otwiera możliwości dalszego kształcenia się na wyższych szczeblach szkolnych, a przy tym jest znacznie tańsza.

II. Organizacja poszczególnych form kształcenia zawodowego w roku szkolnym 1948/49.

a) Publiczne średnie szkoły zawodowe (dawniej dokształcające).

1. Dekret z dnia 3 lutego 1947 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 29. III. 1937 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół dokształcających zawodowych (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 52) zmienił nazwę — publiczna szkoła dokształcająca zawodowa — na publiczna średnia szkoła zawodowa. Młodzież zatem, obowiązana w myśl prawa przemysłowego i przepisów w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet do uczęszczania do publicznych dokształcających szkół zawodowych, powinna uczęszczać do publicznych średnich szkół zawodowych.

2. Młodzież, która spełni obowiązek szkolny w zakresie szkoły podstawowej, a nie wstąpi do żadnej szkoły i nie jest objęta akcją zorganizowanego przysposobienia zawodowego, powinna zapisać się do publicznej średniej szkoły zawodowej.

3. Zapisy do publicznych średnich szkół zawodowych należy przeprowadzić przed wakacjami. Po wakacjach mogą się odbyć zapisy dodatkowe.

4. Młodzież, która spełni obowiązek szkolny w zakresie szkoły podstawowej, powinna być we właściwym czasie poinformowana dokładnie o terminach zapisów i rodzajach szkół, aby mogła zgłosić się do publicznej średniej szkoły zawodowej obranego zawodu albo do szkoły ogólnozawodowej (zbiorczej).

5. Do publicznych średnich szkół zawodowych przyjmuje się kandydatów, mających ukończonych 7 klas szkoły podstawowej.

6. Dla kandydatów o niższym przygotowaniu, którzy nie przekroczyli 16 lat życia, można tworzyć jednoroczną klasę wstępną uzupełniającą przygotowanie uczniów w zakresie szkoły podstawowej. Liczba uczniów w klasie **musi wynosić co najmniej 25.**

W razie zgłoszenia się mniejszej liczby kandydatów w wieku poniżej lat 16, zatrudnionych zawodowo, albo w razie zgłoszenia się kandydatów z przekroczonym 16 rokiem życia, nie mających ukończonych 7 klas szkoły podstawowej, kandydatów tych należy przyjąć do klasy pierwszej średniej szkoły zawodowej z warunkiem złożenia egzaminu z zakresu 7 klas szkoły powszechnej do końca roku szkolnego 1948/49.

Należy zatroszczyć się o zorganizowanie dla tej młodzieży pomocy w przygotowaniu się do złożenia wspomnianego egzaminu.

7. Jeżeli w szkole zbierze się grupa kandydatów (co najmniej 25), którzy ukończyli 17 lat życia, zaawansowanych w pracy zawodowej, można stworzyć dla nich specjalne ciągi skrócone. Program tych ciągów, przy zachowaniu 18 godzin nauki tygodniowo, opracowuje dyrekcja szkoły, a zatwierdza Kuratorium O. S.

8. Publiczne średnie szkoły zawodowe obowiązane są przyjąć wszystkich zgłaszających się kandydatów, którzy odpowiadają warunkom wymienionym w niniejszym zarządzeniu.

Dyrekcje szkół obowiązane są zbadać, czy wszyscy zatrudnieni młodociani uczęszczają do publicznej średniej szkoły zawodowej (kontakt z inspektorem pracy i urzędem zatrudnienia, samorządem gospodarczym, zjednoczeniami i zrzeszeniami przemysłowymi).

W razie braku miejsc w publicznych średnich szkołach zawodowych młodzież pracująca winna być zwolniona od obowiązku uczęszczania do publicznej średniej szkoły zawodowej.

9. Publiczne średnie szkoły zawodowe powinny być organizowanie dla określonych zawodów lub grup zawodowych, a dopiero w razie niemożliwości utworzenia szkół specjalizujących, można tworzyć szkoły lub klasy ogólnozawodowe. Szkoły średnie zawodowe są w zasadzie koedukacyjne.

10. W publicznych średnich szkołach zawodowych liczba godzin nauki dla każdej klasy musi wynosić 18 godzin tygodniowo. Szkoły nie mogą prowadzić nauki w niższym wymiarze godzin. Nie wolno stosować wymiaru godzin niższego, niż to przewidują obowiązujące siatki godzin.

11. Nauka w publicznych średnich szkołach zawodowych powinna odbywać się w godzinach dziennych, w szczególnych wypadkach Kuratorium może udzielić szkole na przeciąg jednego roku zezwolenia na przeprowadzenie nauki w godzinach wieczorowych.

b) Gimnazja zawodowe.

1. Gimnazja zawodowe, przeznaczone dla młodocianych, podlegają z początkiem roku szkolnego 1948/49 reorganizacji na licea zawodowe nowego ustroju.

Rodzaje i szczegółowa organizacja nowych liceów zawodowych zostanie podana Kuratorium oddzielnie, po opracowaniu nowego ustroju.

2. Gimnazja zawodowe dla dorosłych zachowują w roku szk. 1948/49 dotychczasową organizację i mogą otwierać klasy pierwsze.

3. Wymienione w punkcie 1 gimnazja zawodowe 3-letnie i 4-letnie, reorganizowane na licea zawodowe nowego ustroju, nie otwierają w r. szk. 1948/49 klas pierwszych, prowadzą natomiast dotychczasowe klasy wyższe (kl. II — III lub II — IV).

4. W miejscowościach, w których zorganizowano w latach ubiegłych lub w r. szk. 1947/48 równolegle publiczne średnie szkoły zawodowe z własnymi warsztatami (np. krawieckie) i gimnazja zawodowe tej samej branży, Kuratoria zbadają istotną potrzebę istnienia obok siebie szkół tej samej branży i stopnia, spełniających te same zadania i zlikwidują szkołę zbędną drogą komasacji.

c) Licea zawodowe 2 i 3-letnie o podbudowie gimnazjum ogólnokształcącego starego ustroju (mała matura).

1. W roku szkolnym 1948/49 należy nadal uruchamiać klasy pierwsze liceów, których organizacja opiera się na ustawie ustrojowej z roku 1932 i dotychczasowych statutach liceów.

2. W roku 1948/49 zezwala się na przyjmowanie młodzieży starszej, niż przewidują statuty liceów.

3. Przy liceach zawodowych dawnego ustroju mogą być tworzone klasy wstępne (jednoroczne) dla młodzieży, która nie ma odpowiedniego przygotowania, a ma powyżej 17 lat. Zadaniem tych klas jest uzupełnienie ogólnego przygotowania młodzieży. Kandydaci do klas wstępnych powinni złożyć egzamin sprawdzający z języka polskiego, matematyki i fizyki. Egzaminy te w szkołach niepaństwowych powinny odbywać się pod kontrolą delegata Kuratorium.

4. Do liceów dawnego ustroju mogą być przyjmowani absolwenci średnich szkół zawodowych na podstawie egzaminu sprawdzającego z języka polskiego i matematyki oraz dowodu stwierdzającego ukończenie praktycznej nauki zawodu lub odbycie co najmniej dwuletniej praktyki zawodu. W razie wątpliwości może być przeprowadzony egzamin sprawdzający z zakresu wiadomości nabytych w czasie praktyki.

Dla kandydatów wykazujących brak wiadomości z języka obcego, nauczanego w liceum, należy organizować w klasie pierwszej specjalne grupy językowe dla uzupełnienia materiału naukowego.

Absolwenci średnich szkół zawodowych, którzy nie odbyli praktycznej nauki zawodu (w zakładach pracy lub we własnych warsztatach szkolnych), ani nie odbyli wymaganej praktyki zawodowej, mogą być przyjmowani do klas wstępnych liceów zawodowych.

d) Licea zawodowe nowego ustroju oparte na 7 klasach szkoły podstawowej.

1. W miejsce I kl. gimnazjów zawodowych z 3 lub 4-letnim okresem nauczania należy otworzyć kl. I liceów nowego ustroju dla tych samych zawodów.

Zasady organizacji liceów zawodowych różnych typów nowego ustroju zostaną podane oddzielnie.

2. Ministerstwo Oświaty przystąpiło do opracowania planów godzin i programów nauki nowych liceów, które zostaną nadesłane Kuratorium O. S., o ile możności przed rozpoczęciem roku szkolnego.

Do czasu nadesłania programów należy czasowo, opierać się na stosowanych dotąd programach gimnazjów zawodowych o podbudowie 7 klas szkoły podstawowej.

3. Przyjęcia do liceów zawodowych nowego ustroju odbywają się na podstawie egzaminu sprawdzającego z języka polskiego i matematyki.

W przypadku, gdy liczba kandydatów zakwalifikowanych do przyjęcia przekracza liczbę wolnych miejsc, należy dać pierwszeństwo kandydatom, którzy wykazali lepsze przygotowanie.

4. Przy liceach zawodowych nowego ustroju nie należy organizować klas wstępnych.

e) Licea zawodowe otwarte w roku szk. 1947/48 na podbudowie 8 kl. szkoły podstawowej.

1. Licea zawodowe z 4-letnim okresem nauczania, otwarte w roku szk. 1947/48 na podbudowie 8 klas szkoły podstawowej, przekształcają się na licea nowego ustroju tych samych zawodów.

2. Uczniowie kl. I tych liceów, którzy uzyskają promocję do kl. II, automatycznie przechodzą do kl. II liceów nowego ustroju.

f) Szkoły niższe.

Istniejące dotąd w niektórych miejscowościach szkoły niższe zachowują swoją organizację. W r. szk. 1948/49 należy zbadać szczegółowo stan tych szkół i zaproponować ich reorganizację na średnie szkoły zawodowe, licea lub szkoły przysposobienia zawodowego.

g) Szkoły przysposobienia zawodowego.

1. W r. szk. 1948/49 mogą być tworzone szkoły przysposobienia zawodowego według dotychczasowych zasad organizacyjnych.

2. Jednoroczne szkoły przysposobienia zawodowego mogą być tworzone przy publicznych średnich szkołach zawodowych dla młodzieży niepracującej, która nie posiada jeszcze warunków przyjęcia do pracy (wiek).

3. Absolwentów jednorocznych szkół przysposobienia zawodowego I stopnia można przyjmować do kl. II średnich szkół zawodowych o tym samym kierunku programowym, a przy różnych kierunkach, po złożenia egzaminu z różnicy programów.

h) Szkoły (klasy) zawodowe dla dorosłych.

Dla osób dorosłych można organizować średnie szkoły zawodowe, gimnazja zawodowe i licea dawnego ustroju albo klasy dla dorosłych w szkołach zawodowych dla młodocianych dawnego ustroju.

Do średnich szkół (klas) zawodowych dla dorosłych oraz gimnazjów zawodowych dla dorosłych można przyjmować kandydatów z ukończonym 18-tym rokiem życia, a do liceów zawodowych kandydatów z ukończonym 20-tym rokiem życia.

Do średnich szkół (klas) zawodowych przyjmuje się zatrudnionych oraz osoby, które odbyły praktyczną naukę zawodu lub co najmniej dwuletnią praktykę zawodową. Nauka dla tych kandydatów trwa od 1 i pół do 2 lat przy 18 godzinach lekcyjnych.

Praktyki zawodowej nie wymaga się od kandydatów, którzy rozpoczęli naukę zawodu po ukończeniu lat 18 i odbywają ją w skróconym czasie zgodnie z rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22. X. 1947 r. o wyjątkowym skróceniu czasu nauki (terminu) i pracy (praktyki) czeladniczej w przemysłach rzemieśliczych (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 380).

Ukończenie średniej szkoły zawodowej dla dorosłych daje absolwentom uprawnienia przewidziane dla kończących publiczną średnią szkołę zawodową.

Nauka dla dorosłych na stopniu gimnazjalnym trwa:

a) dla osób zatrudnionych 2 lata przy pełnym wymiarze godzin nauki tygodniowo przewidzia-

nym dla młodocianych,

b) dla osób zatrudnionych 3 lata, przy wymiarze 20 godzin tygodniowo.

Nauka dla dorosłych na stopniu licealnym według dawnego ustroju trwa:

a) dla osób niezatrudnionych od 1 i pół — 2 i pół lat przy pełnym wymiarze godzin,

b) dla osób zatrudnionych od 2 do 3 lat przy wymiarze 20 godzin tygodniowo.

Nauka w szkołach (klasach) zawodowych dla dorosłych odbywa się na podstawie programów wydanych przez Ministerstwo Oświaty. W przypadku otwierania szkoły (klasy) zawodowej dla dorosłych, dla której Ministerstwo nie wydało programów, należy do wniosku o otwarcie szkoły dołączyć projekt programu, który podlega zatwierdzeniu Ministerstwa Oświaty.

Nie wolno w liceach (klasach) zawodowych dla dorosłych zatrudnionych prowadzić nauki w wymiarze godzin przewidzianych dla młodocianych ze względu na zbyt duże przeciążenie uczniów nauką.

Otwarcie państwowej szkoły (klasy) zawodowej dla dorosłych podobnie jak i szkół młodocianych, wymaga zgody Ministerstwa Oświaty.

i) Egzaminy dla eksternów.

Egzaminy dla eksternów w zakresie średnich szkół zawodowych, gimnazjów i liceów mogą nadal odbywać się na postawie obowiązujących przepisów. Egzaminy mogą być organizowane tylko przy odpowiednich szkołach państwowych lub publicznych, a w braku tych szkół, przy szkołach niepaństwowych z uprawnieniami szkół państwowych.

j) Kursy zawodowe.

W okresie głębokich i na szerszą skalę dokonywanych przemian gospodarczych, konieczności uzupełnienia kadr zawodowych oraz rozbudowy przewidzianej w Planie Odbudowy Gospodarczej, dużego znaczenia nabierają formy skróconego i pozaszkolnego kształcenia zawodowego.

Kursy zawodowe mogą być organizowane przez szkoły zawodowe, przez organizacje społeczne lub gospodarcze, przez zakłady pracy, albo przez osoby prywatne. Kursy państwowe mogą być tworzone jedynie na podstawie decyzji Ministerstwa, na podstawie zatwierdzonego budżetu i programu. Programy kursów niepaństwowych zatwierdza Kuratorium Okręgu Szkolnego.

Kuratoria powinny zatroszczyć się:

a) o należytą ewidencję kursów zawodowych,

b) o nadzór nad kursami i to zarówno nad ich stroną naukową jak i wychowawczą,

c) o koordynację akcji kursowej prowadzonej przez różne czynniki.

Doceniając celowość szerokiej rozbudowy akcji kursowej, Kuratoria powinny stanowczo przeciwdziałać niesolidnej inicjatywie, nie zapewniającej uczestnikom kursów odpowiednich warunków i wyników pracy.

Na poparcie zasługuje organizowanie kursów wędrownych, sięgających do mniejszych ośrodków miejskich i na wieś, celem podniesienia poziomu zawodowego ludności w tych ośrodkach.

Wobec dużej rozbudowy kształcenia kursowego niezbędne jest powierzenie nadzoru nad kursami specjalnemu wizytatorowi.

Kuratoria założą ewidencję kursów zawodowych swego okręgu i zorganizują nadzór nad kursami w myśl okólnika Nr 2, z 21 stycznia 1948 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 1, poz. 5).

Ministerstwo oczekuje możliwie pełnej realizacji w r. szkolnym 1948/49 przepisów zawartych w tym okólniku.

III. Zakładanie i prowadzenie niepaństwowych szkół zawodowych.

1. Wydawanie orzeczeń na zakładanie niepaństwowych szkół zawodowych, w myśl ustawy z dnia 11 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343), należy do Kuratoriów O. S., z uwagi jednak na potrzebę koordynacji ogólnej sieci szkół zawodowych projekty tworzenia niepaństwowych szkół zawodowych należy przed wydaniem orzeczeń podawać do wiadomości Ministerstwa Oświaty.

2. Opracowywanie przesyłanych do Ministerstwa wniosków o nadanie niepaństwowym szkołom zawodowym uprawnień szkół państwowych lub publicznych powinno być oparte na gruntownym zbadaniu warunków, od których w myśl rozporządzeń z dnia 24. 5. 1937 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 170), z dnia 21. 11. 1938 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 13 poz. 384) i z dnia 23 maja 1946 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 5, poz. 135) — zależy nadanie szkole uprawnień. Dotychczas składane w tych sprawach wnioski wskazują na pobieżność ich opracowania, liberalizm w ocenie warunków szkoły i niedostateczne zwracanie uwagi, czy szkoła istotnie spełnia rolę społeczno-gospodarczą, czy też służy raczej jako warsztat pracy zarobkowej nauczycieli lub dochodu dla przedsiębiorcy szkolnego. Wnioski o nadanie uprawnień powinny opierać się na wynikach szczegółowej wizytacji, przy czym wnioski, odpowiadające warunkom określonym w wyżej wymienionych przepisach, powinny być przedkładane Ministerstwu najdalej do końca 1 półrocza szkolnego. Oprócz informacji o szkołach należy przesyłać Ministerstwu informacje o właścicielu szkoły, które mogłyby być przydatne przy ocenie wniosków.

IV. Rozbudowa szkolnictwa zawodowego w roku szkolnym 1948/49 a gospodarka kredytami.

1. Rozbudowa szkolnictwa zawodowego może być realizowana tylko po przeprowadzeniu przez Kuratoria obliczenia, czy zwiększenie liczby szkół będzie miało pokrycie w kredytach. Co do wysokości tych kredytów na dalsze kwartały Kuratoria powinny brać zasadniczo za podstawę wysokość sum przyznawanych dotychczas kwartalnie na wydatki personalne, przyznane etaty i kredyty na wydatki rzeczowe oraz sumy kredytu inwestycyjnego.

Ministerstwo czyni starania o zwiększenie kredytów na okres od 1. 9. do 30. 12. 1948 r. i po ich uzyskanip powiadomi natychmiast Kuratoria, które wówczas będą mogły odpowiednio rozszerzyć swoje plany organizacyjne.

2. Kuratoria otrzymują osobno wykazy projektowanych do otwarcia w r. 1948/49 szkół, których założenie Ministerstwo akceptuje. Szkół nieuwzględnionych w tych wykazach nie należy zakładać bez

uprzedniego uzgodnienia z Ministerstwem. Zastrzeżenie to nie dotyczy obowiązkowych publicznych średnich szkół zawodowych. Nowe szkoły tego typu należy zakładać w przypadkach, gdy do kl. I na rok szkolny 1948/49 zgłosi się co najmniej 25 młodocianych zatrudnionych.

W braku kredytów na otwarcie szkół państwowych otwarcie tych szkół musi ulec odroczeniu do następnego roku szkolnego 1949/50. W pilnych przypadkach otwarcie nowej szkoły państwowej będzie mogło nastąpić również w terminach 1. 1. 1949 r., od którego to dnia można liczyć na zwiększenie kredytów w nowym budżecie. Na termin 1. 1. 1949 r. można odroczyć zwłaszcza, w razie braku kredytów, otwieranie nowych obowiązkowych klas i szkół średnich zawodowych dla młodzieży, dla której odroczenie nauki na termin od 1. 9. 1949 r. oznaczałoby zbyt dużą stratę czasu w nauce zawodu.

W roku 1948/49 Kuratoria będą nadal badać potrzebę zakładania lub reorganizacji szkół zawodowych w następnych latach i przedstawiać odpowiednie wnioski Ministerstwu. Wnioski takie na rok szkolny 1949/50 powinny wpłynąć do Ministerstwa do dnia 15 marca 1949 r.

3. Kuratoria mogą uzyskać we własnym zakresie dodatkowe rezerwy pieniężne na pokrycie wydatków związanych z tworzeniem nowych klas i szkół zawodowych na drodze rewizji dotychczasowej gospodarki kredytami i wygospodarowania oszczędności w etatach i godzinach.

To wygospodarowanie dodatkowych rezerw na odcinku szkolnictwa zawodowego może być dokonane np.:

a) Przez ściślejsze planowanie wydatków i pełne wykorzystanie kredytów budżetowych roku 1948; doświadczenia z lat ubiegłych wykazały, że co rok z końcem grudnia pozostają nie wykorzystane znaczne kredyty, a jednocześnie potrzeby szkół nie znajdują pokrycia wskutek błędów w gospodarowaniu kredytami.

b) Przez taką rewizję organizacji szkół, liczebności młodzieży w klasach, podziału klas na grupy, aby w konsekwencji przeciętna liczba uczniów przypadająca na jednego, w pełni zatrudnionego nauczyciela uległa podwyższeniu.

Ponieważ obciążenie nauczyciela uczniami jest w szkolnictwie zawodowym stosunkowo małe, uzyskanie rezerw przez podwyższenie tego obciążenia w granicach umożliwiających realizację programu nauki jest możliwe. W tym celu należy:

aa) dokonać obliczenia tego obciążenia w poszczególnych szkołach i zbadać możliwości jego zwiększenia w granicach dopuszczalnych z punktu widzenia dydaktycznego;

bb) skasować dodatkowe godziny lekcyjne i przedmioty nie przewidziane obowiązującymi programami nauki;

cc) przestrzegać, aby do I klas średnich szkół zawodowych przyjmowano co najmniej 25 uczniów oraz dążyć do podniesienia liczby uczniów w I-szych kl. szkół zaw. typu zasadniczego do 45 uczniów; odstępstwa od tych norm dopuszczalne są tylko ze względów lokalowych lub innych ważnych przyczyn organizacyjnych i wymagają należytego uzasadnienia wobec Kuratorium O. S.; zbadać prawidłowość podziału klas na grupy do ćwiczeń (podział ten może nastąpić tylko wówczas, gdy nauka szkolna wymaga metody ćwiczeniowej, szkoła posiada urządzoną pracownię) przy czym, co do liczebności grup, należy tworzyć grupy maksymalne, na jakie pozwalają względy dydaktyczne;

dd) skontrolować liczebność klas starszych i, jeżeli klasy te są mało zaludnione, a istnieje możliwość komasowania oddziałów równoległych w tej samej klasie lub klas (oddziałów) równoległych w szkołach tego samego rodzaju. branży i stopnia w jednej miejscowości lub sąsiednich miejscowościach, ale w zasięgu bliskiego i łatwego dostępu, komasację taką należy przeprowadzić; ze względu na to, że w niektórych średnich szkołach zawodowych klasy starsze są bardzo nieliczne i stan uczniów wynosi 50 procent, a nawet i mniej stanu wymaganego, należy w drodze wyjątku w r. szk. 1948/49, gdy komasacja oddziałów w sposób przewidziany w części pierwszej tego ustępu okaże się niemożliwa, dołączyć na wspólną naukę klasy drugie i trzecie, organizując naukę łączną; przypadki takie należy zgłosić do Ministerstwa zaraz z początkiem roku szkolnego z informacją, jakie zastosowano środki mające na celu złagodzenie ujemnego wpływu takiego łączenia na ostateczne wyniki nauki;

ee) komasować szkoły o małej liczbie uczniów, jeżeli szkoły takie istnieją w bliskim sąsiedztwie, a służą tym samym celom (np. średnie szkoły zawodowe z własnymi warsztatami i gimnazja zawodowe tej samej branży; szkoła handlowa męska i żeńska tego samego stopnia itd.).

Kuratoria powinny zwrócić uwagę na przyjmowanie w niektórych przypadkach do średnich szkół handlowych (dokształcających) zbyt dużej liczby młodzieży nie pracującej, dla której nie ma możliwości zorganizowania praktycznej nauki zawodu; należy stosować zasadę, że do średnich szkół handlowych (dokształcających) przyjmuje się młodzież istotnie pracującą (kontrola zaświadczeń pracy), a młodzież chwilowo nie pracująca w takich granicach, w jakich możliwe będzie w ciągu roku szkolnego, staraniem rodziców, młodzieży i szkoły, umieszczenie młodzieży na nauce w odpowiednich zakładach pracy.

c) Rewizję przydziałów etatów i godzin (nadliczbowych, kontraktowych) na cele inne niż bezpośrednie wykonanie programu nauki w ramach obowiązujących siatek godzin i cofnięcie przydziałów niewłaściwych, rewizje przydziału etatów szkołom i instytucjom niepaństwowym i zgłoszenie wniosków co do ewentualnego cofnięcia tego przydziału.

d) Wykorzystanie etatów i kredytów zaoszczędzonych w niektórych Okręgach wskutek przekazania innym Ministerstwom szkół rolniczych i niektórych przemysłowych; liczbę etatów i wysokość kredytów zaoszczędzonych z tego tytułu należy zgłosić do Miniserstwa do dnia 30. 6. 1948.

e) Rewizję zasad przyznawania dodatku dla wybitnych specjalistów w kierunku zmniejszenia rozpiętości płac pomiędzy nauczycielami płatnymi za godziny, a płatnymi z etatów i uwzględnianie tych zasad przy składaniu wniosków w tych sprawach.

Wskazane przykłady nie wyczerpują wszystkich możliwości oszczędnościowych i Kuratoria, po dokładnej analizie, niewątpliwie znajdą ich więcej.

4. W związku z gospodarką kredytami Ministerstwo zauważa ponadto, że analiza wydatków na płace nauczycieli szkół zawodowych wykazuje, że wydatki na wynagrodzenie nauczycieli zatrudnionych w częściowym wymiarze godzin, są większe od wydatków łącznych na wynagrodzenie nauczycieli mianowanych i kontraktowych zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin. Wobec tego, że kredyty za wynagrodzenie nauczycieli kontraktowych płatnych od godzin są szczupłe, należy poddać rewizji dotychczasowy stan rzeczy i dążyć do oparcia nauczania w szkolnictwie zawodowym na nauczycielach zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin, co da pewne oszczędności budżetowe.

Ministerstwo wskazuje na konieczność szczególnej dbałości o racjonalną gospodarkę kredytami w szkolnictwie zawodowym, ze względu bowiem na wielką różnorodność organizacyjną tych szkół Ministerstwo, nie mając wystarczających danych organizacyjnych, natrafia na trudności w kontroli centralnej.

C. Nauczanie i wychowanie.

I. Realizacja programów nauki.

(Niektóre wskazówki na tle spotykanych braków).

1. Nauczanie w szkołach zawodowych wszystkich grup i stopni ustroju przedwojennego musi odbywać się na podstawie znajdujących się w posiadaniu szkół programów. Programy te w miarę potrzeby powinny być przez szkoły aktualizowane i dostosowywane do współczesnej rzeczywistości.

Nauczanie w liceach zawodowych nowego ustroju, do czasu dostarczenia szkołom przez Ministerstwo nowych programów, należy oprzeć na zaktualizowanych programach 3-letnich gimnazjów zawodowych (kl. I).

2. W przypadkach, w których zachodzi konieczność wprowadzenia zmian w programach, podyktowana potrzebą przystosowania programów do zmienionych warunków gospodarczych lub do aktualnego doboru młodzieży, dyrekcje szkół winny wystąpić do Kuratoriów O. S. z uzasadnionym wnioskiem, który Kuratoria przysyłają z własną opinią do decyzji Ministerstwa.

Każda szkoła zawodowa obowiązana jest śledzić rozwój właściwego dla niej działu życia gospodarczego i występować w razie potrzeby do władz szkolnych z inicjatywą co do przystosowania programu szkoły do tego rozwoju.

3. Wobec często spotykanych braków w zakresie kontroli wykonania programów nauki Ministerstwo przypomina, że program nauczania każdego przedmiotu powinien być wpisany do dziennika lekcyjnego własnoręcznie przez nauczyciela danego przedmiotu z zaprojektowaniem podziału materiału na poszczególne okresy i miesiące nauczania.

Odbyte lekcje powinny być wpisywane do dziennika czarnym atramentem, możliwie szczegółowo w miarę toku nauki.

Niedopuszczalne jest wpisywanie odbytych lekcyj sumarycznie co pewien okres czasu, używanie do wpisywania ołówka lub kolorowego atramentu, stosowanie skrótów beztreściwych dla określenia przedmiotu lekcji.

4. W roku szkolnym 1948/49 należy rozpocząć naukę pod hasłem ostatecznej likwidacji werbalizmu.

W nauce poszczególnych przedmiotów należy uwzględniać pokazy, ćwiczenia, stosować tablice poglądowe, wykresy, wyświetlanie obrazów, używać map, norm, wzorów, schematów i dokumentów organizacyjnych z praktyki itp. Do każdego przedmiotu należy planowo i systematycznie gromadzić materiały ćwiczeniowe i poglądowe, przechowywać je starannie i stale celowo wykorzystywać w nauczaniu.

Wykonywanie szkiców podczas wykładów, dyktowanie objaśnień należy zredukować do niezbędnego minimum. Rysunki i szkice więcej skomplikowane, wykonanie których wymaga dużo czasu, należy w miarę możności przygotować na powielaczu lub innym sposobem i rozdać uczniom. Zbiór takich rysunków i szkiców, wraz z krótką treścią objaśniającą, będzie stanowić cenny materiał uzupełniający pomoce naukowe, dając jednocześnie uczniom możność powtórzenia przerobionego materiału w domu.

Należy zwiększyć starania o zorganizowanie i rozbudowę pracowni, gabinetów, warsztatów szkolnych i zaopatrzenie bibliotek szkolnych.

Ministerstwo zwraca uwagę, że kredyty budżetowe oraz kredyty inwestycyjne, przydzielone szkołom państwowym, dają praktyczną możność ciągłej poprawy techniczno-naukowych warunków pracy szkół.

Szkoły niepaństwowe powinny część swego budżetu przeznaczać na pracownie, warsztaty i pomoce naukowe.

5. Inicjatywa i starania niektórych dyrektorów i nauczycieli oraz planowość zakupów dokonanych przez niektóre Kuratoria O. S. posunęły akcję wyposażenia szkół znacznie naprzód.

Aby akcji tej nadać więcej planowości, Kuratoria O. S. winny opracować oddzielnie dla każdego działu szkolnictwa zawodowego krótkookresowe plany zaopatrzenia szkół w pomoce naukowe, pracownie i warsztaty.

Przy opracowywaniu takiego planu wizytatorzy poszczególnych działów szkolnictwa zawodowego powinni zapewnić sobie współpracę dyrektorów i nauczycieli specjalistów w zakresie poszczególnych przedmiotów.

Posiadanie racjonalnego planu zaopatrzenia szkół da Kuratoriom możność wyzyskania do maksimum przydzielanych na ten cel kredytów.

6. Ministerstwo prowadzi prace nad ustaleniem typowego wyposażenia szkół (warsztaty, pracownie, laboratoria) i wyniki tych prac ułatwią z biegiem czasu Kuratoriom planowe zaopatrywanie i wyposażenie szkół zawodowych.

Osobno należy zwrócić uwagę na zaopatrzenie szkół w biblioteki, a młodzieży w obowiązujące podręczniki. Szkoły obowiązane są śledzić rynek wydawniczy i posiadać wykazy wydawanych i ważnych dla szkoły książek i podręczników, co ułatwi racjonalny dobór nabywanych wydawnictw.

7. Nauczanie **praktyczne zawodu** w szkołach przemysłowych należy oprzeć na metodzie produkcyjnej.

Stosowanie metody ćwiczeniowej, często nazywanej w szkołach metodą czynnościową, jest dopuszczalne tylko w I półroczu pierwszego roku nauczania i powinno mieć na celu zapoznanie ucznia z narzędziami obróbki ręcznej, celem i sposobem ich użycia, podstawą przy pracy, zasadami i prawidłowością wykonywanych ruchów.

Pogłębianie tych wiadomości i nabycie niezbędnej wprawy i biegłości następuje w ciągu czasu pobytu w szkole.

Proces ten dokonuje się w sposób niespostrzegalny dla samego ucznia w pracy wytwórczej, żywej, budzącej zainteresowanie i stawiającej przed uczniem co chwila nowe zagadnienia, które przyzwyczaja się rozwiązywać samodzielnie pod czujną i troskliwą opieką swego nauczyciela zawodu.

Uczeń wyszkolony w produkcji daje większą gwarancję praktycznego opanowania zawodu i tym samym przydatności w życiu gospodarczym.

Przy dobieraniu produkcji i ustalaniu jej planu na rok szkolny należy pamiętać o tym, że sama produkcja nie jest celem szkoły, a tylko jednym z ważnych środków praktycznego nauczania zawodu. Dobór produkcji co do rodzaju i ilości przedmiotów musi być tak dokonany, aby gwarantował uczniom **możliwie wszechstronne wyszkolenie warsztatowe**, odpowiadał wyposażeniu technicznemu warsztatów i jego możliwościom produkcyjnym. Niedopuszczalne jest zatrudnienie uczniów dla celów produkcyjnych warsztatów szkolnych poza normalnym planem nauki.

Stosownie metody produkcyjnej, jako metody nauczania, powinno w miarę możności być uwzględniane w szkołach przemysłowych wszystkich rodzajów.

8. Co dotyczy szkół handlowych, to dotychczas przeprowadzone badania zatrudnienia absolwentów wykazują, że tylko niewielki procent absolwentów szkół handlowych pracuje w przedsiębiorstwach prywatnych, natomiast około 55 procent w zakładach gospodarki uspołecznionej, co stwarza konieczność nastawienia nauki praktycznej w szkołach handlowych w kierunku przygotowania do pracy w tej gospodarce.

Ministerstwo przygotowuje reorganizację i nowe programy szkół handlowych, zanim to jednak nastąpi, szkoły handlowe przez odpowiedni dobór tematów, przykładów i ćwiczeń, przez organizację wycieczek szkolnych, praktyk uczniowskich i nauczycielskich powinny w jak najszerszej mierze przystosować kształcenie do potrzeb gospodarki uspołecznionej.

9. Przy nauczaniu w średnich szkołach zawodowych należy pamiętać, że uczniowie zatrudnieni, uczęszczający do średnich szkół zawodowych, są na ogół przeciążeni pracą i nie rozporządzają wolnym czasem na odrabianie w domu lekcyj, nauczyciel zatem powinien w ten sposób prowadzić lekcje, aby przerobiony materiał mógł być od razu w szkole opanowany i utrwalony przez ucznia. Nauczanie zawodowe w tych szkołach, przez dobór przykładów ilustrujących omawiane zagadnienia, tematów zadań, wypracowań, należy wiązać z pracą zawodową ucznia, gdyż ułatwi mu to zrozumienie i przyswojenie podawanych wiadomości.

10. Większą uwagę należy zwrócić na sposób kontroli wyników nauczania. Niedopuszczalne jest odpytywanie uczniów tylko przy końcu okresu klasyfikacyjnego lub klasyfikowanie na podstawie jednego wypracowania szkolnego. Odpytywanie uczniów, dyskusja na tematy związane z przerabianym materiałem programowym muszą być stosownie stale i w sposób ciągły jako środek nauczania, a nie wyłącznie kontroli, i łącznie z wynikami wypracowań i ćwiczeń powinny dostarczyć nauczycielowi dostatecznych podstaw do sklasyfikowania uczniów i wystawienia ocen okresowych.

11. We wszystkich szkołach zawodowych muszą być zwiększone starania o bardziej systematyczne realizowanie programów nauki, o doskonalenie metod nauczania, o stworzenie warunków ułatwiających młodzieży uczenie się, o podnoszenie poziomu i wyników nauki. Należy rozwijać w tym zakresie współpracę nauczycieli na terenie szkoły, współpracę szkół i propagowanie osiągniętych pozytywnych rezultatów.

II. Rola warsztatów i pracowni szkolnych w wychowaniu młodzieży.

Przeprowadzone wizytacje stwierdziły, że prace w warsztatach i pracowniach szkół zawodowych nie są uwzględniane w planach pracy wychowawczej i że plany te nie obejmują całokształtu życia szkolnego, nie tworzą całości i realizowane są fragmentarycznie.

Plan pracy wychowawczej, uzupełniony pracą na terenie organizacyj młodzieżowych oraz akcją prowadzoną na terenie warsztatów i pracowni szkolnych, musi tworzyć jedną zharmonizowaną całość.

Personel warsztatowy, przekraczający w wielu przypadkach liczbę nauczycieli nauczania teoretycznego, nie bierze dostatecznego udziału w pracy wychowawczej i uważa, że obowiązek jego kończy się na nauce praktycznej zawodu i udziale w produkcji.

Ten stan rzeczy, sięgający tradycją czasów przedwojennych, musi ulec zmianie.

Praca w warsztatach i pracowniach szkolnych musi stać się jednym ze środków ukształtowania współczesnego człowieka pracy, a personel wasztatowy (nauczyciele zawodu i asystenci) muszą być wciągnięci do pracy wychowawczej i traktować ją jako swój zaszczytny obowiązek nauczycielski.

W przypadkach, w których ze względu na brak obsady na niektórych stanowiskach w szkołach czy też z innych powodów, opracowanie planów pracy wychowawczej napotykać będzie na trudności, Kuratoria obowiązane są przyjść szkołom z pomocą przez danie szczegółowych wytycznych do planów i wskazanie środków realizacji.

Podczas zajęć w warsztatach i pracowniach należy zwrócić specjalną uwagę na wyrabianie w uczniach.

1. zamiłowania do porządku, czystości i systematyczności,
2. wytrwałości w pokonywaniu trudności,
3. dokładności w pracy,
4. ścisłego przestrzegania terminów,
5. poczucia odpowiedzialności,
6. umiejętności organizowania pracy w zespołach i grupach i wyrabianie zmysłu organizacyjnego,
7. dążenia do rywalizacji w pracy i zrozumienia istoty współzawodnictwa.

Wyrobienie powyższych cech charakteru i dyspozycyj psychicznych, tak potrzebnych współczesnemu człowiekowi pracy osiągnie się przez:

a) Utrzymanie warsztatów i pracowni w należytym porządku i czystości oraz konserwowanie stanowisk roboczych, urządzeń technicznych i maszyn.

Do prac tych należy kolejno powoływać wszystkich uczniów (rozkład zajęć i dyżurów warsztatowych).

b) Przez samą pracę warsztatową, która wyrabia w uczniach wytrwałość w pokonywaniu trudności i zdolność do trwałego wysiłku.

Praca w warsztacie i w pracowni musi być tak zorganizowana, aby uczeń wyraźnie widział jej cel oraz plan i środki działania.

Dla wszystkich poważniejszych prac warsztatowych musi być opracowany plan obróbki, którego celowość i uzasadnienie należy omawiać z uczniami w krótkich pogadankach instrukcyjnych.

Obowiązek ten spoczywa na nauczycielach nauki praktycznej zawodu i musi być kontrolowany przez kierownika warsztatów.

Plan obróbki, przez ustalenie kolejności operacyj i zabiegów technologicznych, ma na celu skrócenie czasu obróbki i doprowadzenie jej do wyniku końcowego przy możliwie najmniejszym użyciu energii mechanicznej i pracy ludzkiej.

c) Czynny udział uczniów klas starszych w pracach biura warsztatowego i współpracy przy projektowaniu, wykonywaniu rysunków i szkiców roboczych, opracowywaniu planów obróbki oraz sprawdzaniu i kalkulacji robót wykonywanych.

Należy dążyć do tego, aby uczniowie, w miarę nabywania potrzebnych wiadomości i doświadczenia uzyskiwali w pracy maksimum swobody i samodzielności, daje to bowiem pracującemu moralne zadowolenie, możność wyżycia się i ujawnienia własnej inicjatywy, wyrabia zmysł organizacyjny i poczucie odpowiedzialności.

Program pracy warsztatowej w klasach starszych musi uwzględniać w szerokim stopniu pracę w zespołach i grupach.

Ocena pracy ucznia pracującego w zespole nie może odchylać się w znacznym stopniu od oceny pracy całego zespołu (solidarność zespołu).

Przy przydziale kilku grupom prac podobnych czy też identycznych należy inicjować współzawodnictwo pracy pomiędzy zespołami lub grupami, jeżeli ostatnie posiadają warunki fizyczne, wyposażenie w narzędzia i przygotowanie bardzo zbliżone.

Współzawodnictwo w pracy na terenie szkoły nie może mieć na celu względów ekonomicznych, należy mu nadać charakter współzawodnictwa jakościowego co przyczyni się do podniesienia jakości produkcji, a tym samym i do podniesienia poziomu nauki praktycznej zawodu.

Należy zwrócić specjalną uwagę na sprawę ocen pracy warsztatowej oraz sprawę wyznaczania uczniom czasu roboczego.

Przy ustalaniu ocen należy brać pod uwagę wiek ucznia, jego rozwój fizyczny, bardzo często trudne warunki dojazdu do szkoły itp.

Rygorystycze, a tym bardziej nadmierne i nieuzasadnione wymagania zniechęcają uczniów do pracy i stwarzają nieufność i niechęć wzajemną pomiędzy uczniami a nauczycielami zawodu.

Dobrze pomyślana organizacja warsztatów, sprężyste funkcjonowanie biura warsztatowego, życzliwy i ojcowski stosunek nauczycieli zawodu do młodzieży i sprawiedliwa ocena pracy, usuną z życia warsztatowego objawy przymusu i traktowania zajęć jako zła koniecznego, stwarzając atmosferę entuzjazmu, wzajemnego zaufania i wiary w celowość wysiłków.

Bezpośredni udział uczniów w pracach biura warsztatowego, w projektowaniu i planowaniu obróbki, sprawdzaniu robót i w pracach zespołów wyrobi w młodzieży zdolność podejmowania decyzji, samodzielność myślenia, poczucie odpowiedzialności oraz zmysł organizacyjny w pracach zespołowych, to jest te wszystkie cechy, które obok wiedzy zawodowej stanowią największą wartość współczesnego człowieka pracy.

III. Kształcenie i doskonalenie kadr nauczycielskich.

1. W roku szkolnym 1948/49 przewiduje Ministerstwo wzmożenie akcji na odcinku doskonalenia kadr nauczycielskich szkół zawodowych. W związku z tym niezbędne jest opracowanie przez Kuratoria O. S. dokładnych danych o stanie kwalifikacyj nauczycieli Okręgu i ustalenie okresowo-odcinkowych planów uzupełnienia tych kwalifikacyj, ażeby uniknąć przypadkowego, a więc mało celowego doboru nauczycieli dla różnych form ich doskonalenia.

2. Dotychczasowa organizacja ośrodków dydaktyczno-naukowych jest zbyt jednostronna. Ośródki dydaktyczno-naukowe powinny być tworzone dla podstawowych przedmiotów wszystkich działów szkolnictwa. Szczególny nacisk w roku 1948/49 należy położyć na objęcie **akcją szkół średnich zawodowych,** zwłaszcza w mniejszych ośrodkach, których poziom organizacyjny i naukowy wykazuje **największe braki.**

Działalność kierowników ośrodków dydaktyczno-naukowych nie może ograniczać się tylko do sporadycznych konferencyj, lecz powinna wyrażać się również w instruowaniu zainteresowanych nauczycieli w zakresie realizacji programu nauki w ośrodku i poza ośrodkiem, w informowaniu o ukazującej się literaturze i innych pomocach naukowych, organizowaniu w braku podręczników opracowywania zastępczych skryptów itp.

Kierownik ośrodka powinien orientować się w stanie nauczania swego przedmiotu w zasięgu terenowym ośrodka i dążyć do podniesienia tego nauczania na właściwy poziom.

Realizacja okólnika o organizacji roku szkolnego 1947/48.

Ministerstwo zauważa, że szereg zaleceń dotyczących organizacji i gospodarki szkół, zawartych w okólniku o organizacji szkolnictwa zawodowego w roku szk. 1947/48, zostało wykonanych tylko częściowo. Zalecenia, które nie zostały zmienione okólnikiem o organizacji roku szkolnego 1948/49, są nadal aktualne i powinny być realizowane w roku szkolnym 1948/49.

Minister
St. Skrzeszewski

Poz. 19.

OKÓLNIK KURATORIUM O. S. RZESZOWSKIEGO

z dnia 8 czerwca 1948 r.

w sprawie kursów dla czynnych i niekwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli w r. szk. 1948/49.

Obywatele Inspektorzy Szkolni
w Okręgu.

Kuratorium powiadamia, że w roku szkolnym 1948/49 odbędą się w Państw. Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli w Jarosławiu ul. Sobieskiego następujące kursy semestralne dla czynnych i niekwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli:

III kurs semestralny w terminie od 3 IX. 1948 r. do 31. I. 1949 r. dla absolwentek II kursu semestralnego i dla absolwentek II kursu normalnego Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli ukończonego przed wojną, pracujących w przedszkolach w Okręgu. Ob. Inspektorzy dopilnują, aby czynne wychowawczynie przedszkoli niekwalifikowane, zatrudnione na etatach względnie kontraktach państwowych i posiadające II kurs semestralny bądź to II kurs Seminarium dla wychowawczyń przedszkoli wniosły w czerwcu b. r. podania należycie udokumentowane i zaopiniowane przez Inspektora Szkolnego do Dyrekcji Państw. Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli w Jarosławiu.

I kurs semestralny w terminie od 1 lutego 1949 r. do 30 czerwca 1949 r. dla absolwentek 8 tyg. kursu wprowadzającego w zagadnienia przedszkolne.

W związku z tym z wychowawczyniami niekwalifikowanymi posiadającymi ukończony 8 tyg. kurs wprowadzający należy wznowić umowę tylko do końca stycznia 1949 r. i dopilnować, aby w ciągu grudnia 1948 r. wniosły podanie udokumentowane i zaopiniowane do Dyrekcji Państw. Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli w Jarosławiu.

Naczelnik Wydziału

(Franciszek Wittman)

Poz. 20.

ZARZĄDZENIE MINISTRA OŚWIATY.

z dnia 7 lutego 1948 r.

w sprawie uproszczonych egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

Na podstawie art. 4 dekretu z dnia 23 litopada 1945 o organizacji szkolnictwa w okresie przejściowym (Dz. U. R. P. Nr 2 z 1946, poz. 9) zarządzam, co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

§ 1. Ustanawia się na czas do 29 stycznia 1952 r. uproszczone egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli według przepisów podanych poniżej.

§ 2. Do egzaminu uproszczonego mogą być dopuszczone:

A. Osoby, które przed dopuszczeniem do egzaminu były czynne jako nauczyciele w szkołach średnich ogólnokształcących lub zakładach kształcenia nauczycieli na obszarze Państwa Polskiego, jeżeli:
   a) posiadają obywatelstwo polskie,
   b) ukończyły szkołę średnią ogólnokształcącą lub zakład kształcenia nauczycieli,
   c) ukończyły przed 1 maja 1946 r. 30 lat życia oraz
   d) odbyły w szkołach średnich ogólnokształcących lub zakładach kształcenia nauczycieli przed zgłoszeniem się do egzaminu conajmniej 3-letnią praktykę nauczycielską w wymiarze przynajmniej 14 godzin tygodniowo, uznaną przez Ministra Oświaty za zadowalającą.

B. Osoby, które przed dopuszczeniem do egzaminu nie były czynne w szkołach średnich ogólnokształcących lub zakładach kształcenia nauczycieli, a były czynne jako nauczyciele w szkołach powszechnych pod warunkami wymienionymi pod lit. a) b) c) i odbyły przed dopuszczeniem do egzaminu co najmniej 3-letnią praktykę nauczycielską, uznaną przez Ministra Oświaty za wybitną.

C. W przypadkach wyjątkowych Minister Oświaty może dopuścić do egzaminu uproszczonego kandydata, nie spełniającego jednego z warunków wymienionych pod lit.: a) b) c) d).

§ 3. Podanie o dopuszczenie do egzaminu nauczyciel czynny wnosi drogą służbową przez dyrekcję szkoły i Kuratorium Okręgu Szkolnego do Ministerstwa Oświaty. Inne osoby wnoszą podanie wprost do Ministra Oświaty.

W podaniu należy wymienić:

1. przedmiot (ew. przedmioty), z którego zamierza zdawać egzamin,
2. dane dotyczące przygotowania kandydata (lektura, działy nauki itd.), a które mogą być uwzględnione przy egzaminie piśmiennym w myśl programu wymagań z poszczególnych przedmiotów (§ 20),
3. ew. odbywane studia wyższe, wzgl. studia specjalne,
4. Komisję Egzaminacyjną, przed którą kandydat chce zdawać egzamin,

nadto należy dołączyć:

a) fotografię, b) metrykę urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) świadectwo ukończenia szkoły średniej lub zakładu kształcenia nau-

czycieli, e) świadectwo odbytej praktyki szkolnej, wystawione przez odnośną dyrekcję szkół, f) świadectwa ew. studiów wyższych i kolokwiów, g) tabelę osobową według wzoru podanego w załączniku do niniejszego zarządzenia.

Dokumenty winny być dołączone w uwierzytelnionych odpisach.

§ 4. O dopuszczeniu do egzaminu rozstrzyga Minister Oświaty.

§ 5. Wraz z decyzją o dopuszczeniu do egzaminu Ministerstwo przesyła dokumenty osobiste kandydata do Komisji Egzaminacyjnej.

§ 6. Przed przystąpieniem do egzaminu kandydat składa w Komisji opłatę egzaminacyjną w wysokości 3.000 zł.

II. Komisje Egzaminacyjne.

§ 7. Uproszczone egzaminy na nauczycieli szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli będą się odbywały przed Komisjami Egzaminów Państwowych na Nauczycieli Szkół Średnich, działającymi na podstawie rozporządzenia z dnia 9 października 1924 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 18, poz. 185), istniejącymi przy wszystkich państwowych uniwersytetach.

Minister może wyznaczyć do każdej z tych komisyj swego delegata na prawach członka komisji — celem prowadzenia przede wszystkim egzaminu dodatkowego z nauki o Polsce i świecie współczesnym.

III. Przedmioty i przebieg egzaminu.

§ 8. Kandydat może się zgłosić do egzaminu uproszczonego z jednego lub kilku spośród następujących przedmiotów:

1. język polski
2. język łaciński
3. język rosyjski
4. język angielski
5. język francuski
6. język niemiecki
7. historia
8. nauka o Polsce i świecie współczesnym
9. geografia z geologią
10. matematyka
11. fizyka
12. chemia z mineralogią
13. biologia
14. pedagogika

Nadto każdy kandydat obowiązany jest zdać egzamin dodatkowy w zakresie nauki o Polsce i świecie współczesnym.

§ 9. Egzamin dzieli się na dwie części:

a) egzamin piśmienny,
b) egzamin ustny.

§ 10. Egzamin piśmienny odbywa się pod nadzorem i obejmuje jeden temat wybrany przez kandydata spośród dwóch mu przedstawionych.

Na opracowanie tematu przeznacza się 6 godzin.

Przy egzaminie piśmiennym wolno używać kandydatowi tylko środków pomocniczych, wskazanych przez Komisję. Przekroczenie tego przepisu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania egzaminu w danym terminie.

§ 11. O dopuszczeniu do egzaminu ustnego decyduje Komisja na podstawie wyniku egzaminu piśmiennego.

§ 12. Egzamin ustny musi się odbyć w tym samym okresie egzaminacyjnym i przed tą samą Komisją, co egzamin piśmienny.

§ 13. Przy egzaminie ustnym kandydat winien — prócz znajomości przedmiotu — wykazać także znajomość zasad dydaktyki tego przedmiotu.

§ 14. Kandydaci, którzy nie ukończyli polskiej szkoły średniej, winni wykazać, że nie tylko władają poprawnie językiem polskim, ale nadto zdać osobny egzamin z języka polskiego, historii i geografii Polski w zakresie programu gimnazjum ogólnokształcącego, traktowanych razem jako jeden przedmiot egzaminacyjny.

Komisja może w szczególnych przypadkach, mających swoje uzasadnienie, zwolnić kandydata od tego egzaminu.

§ 15. Egzamin ustny trwa z jednego przedmiotu najwyżej godzinę.

§ 16. Z przebiegu egzaminu prowadzi się protokół, który podpisują: przewodniczący, delegat Ministra i egzaminatorowie. Decyzja, przy której uwzględnia się wyniki zarówno egzaminu piśmiennego, jak i ustnego, zapada większością głosów.

§ 17. Decyzję ogłasza się kandydatowi zaraz po egzaminie.

§ 18. W razie ujemnego wyniku egzaminu, kandydat może się zgłosić ponownie do egzaminu nie wcześniej, niż po upływie czasu wyznaczonego przez Komisję.

Jeżeli ujemny wynik dotyczy tylko egzaminu dodatkowego z nauki o Polsce i świecie współczesnym lub też egzaminu osobnego, o którym mowa w § 14, powtórny egzamin obejmuje wyłącznie egzamin dodatkowy z nauki o Polsce, względnie egzamin osobny określony w § 14.

§ 19. Zgłaszając się do ponownego egzaminu, kandydat winien wnieść przepisaną opłatę.

§ 20. Program wymagań z poszczególnych przedmiotów przy egzaminie uproszczonym oraz zakres wymagań z nauki o Polsce i świecie współczesnym ogłasza się w osobnej publikacji.

§ 21. W przypadkach, w których niniejsze rozporządzenie nie daje rozstrzygnięcia, należy stosować odpowiednie postanowienia regulaminu obowiązującego przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich.

IV. Świadectwa z egzaminu.

§ 22. Kandydat, który zdał pomyślnie uproszczony egzamin państwowy, otrzymuje od Komisji dyplom na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

§ 23. Dyplom składa się w swej treści z czterech części:

1. część pierwsza zawiera imię i nazwisko kandydata, miejscowość i datę urodzenia, ogólne dane dotyczące studiów średnich i wyższych, datę i liczbę decyzji Ministra Oświaty, którą kandydat został dopuszczony do egzaminu uproszczonego oraz powołanie się na niniejsze zarządzenie;
2. część druga zawiera temat pracy piśmiennej oraz główne tematy egzaminu ustnego — osobno naukowe, osobno dydaktyczne — przy czym wynik każdej z tych części egzaminu winien być oceniony według skali: bardzo dobrze, dobrze, dostatecznie;

3. część trzecia zawiera ocenę wiadomości kandydata w zakresie nauki o Polsce i świecie współczesnym oraz ocenę władania przez kandydata językiem polskim i ew. wyniki osobnego egzaminu z języka polskiego, historii i geografii Polski w myśl § 14;
4. część czwarta zawiera orzeczenie stwierdzające że kandydat (imię i nazwisko) posiada kwalifikacje do nauczania (wymienić przedmiot, wzgl. przedmioty) w szkołach średnich ogólnokształcących i zakładach kształcenia nauczycieli. Dyplom winien być opatrzony pieczęcią urzędową Komisji i podpisany przez przewodniczącego, delegata Ministra Oświaty i jednego z członków Komisji. Dyplom nosi datę dnia, w którym egzamin został ukończony, oraz numer kolejny.

V. Postanowienia końcowe.

§ 24. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(—) Dr St. Skrzeszewski
Minister Oświaty:

Uwaga: Tabela osobowa na str. 29.

Poz. 21.

OKÓLNIK Nr 12 MIN. OŚWIATY

z dnia 29 maja 1948 r. (III P-2730/48)

w sprawie opieki nad młodzieżą chłopską i robotniczą zamierzającą kształcić się w szkołach średnich.

Rok szkolny 1947/48 dobiega końca. Wielotysięczna rzesza uczniów szkół podstawowych, kończących klasy VII i VIII stanie wkrótce przed zagadnieniem dalszego kształcenia się w szkołach stopnia licealnego.

Do tej pory w szkołach średnich dominował element mieszczański, lepiej sytuowany, względnie młodzież z najbliższej okolicy, w której znajdowały się owe szkoły. Młodzież zaś chłopsko-robotnicza, kończąca szkołę podstawową miała utrudnioną lub wręcz zamkniętą drogę dalszego kształcenia się z racji ciężkich warunków materialnych.

Zgodnie z założeniami Rządu Polski Ludowej stan ten winien zmienić się jak najrychlej na korzyść pokrzywdzonej dotychczas młodzieży chłopskiej i robotniczej.

Celem umożliwienia młodzieży tych podstawowych warstw narodu dostępu do szkół średnich ogólnokształcących Ministerstwo Oświaty powołuje przy każdej szkole ogólnokształcącej stopnia licealnego (obecne gimnazjum i liceum) Społeczno-Pedagogiczne Komisje Kwalifikacyjne, które będą decydowały o przyjęciu każdego ucznia do klasy VIII wzgl. IX tej szkoły.

W związku z tym Ministerstwo zwraca się do wszystkich kierowników szkół powszechnych i wszystkich nauczycieli, uczących w klasie VII i VIII z wezwaniem do nawiązania bliskiej współpracy ze Społeczno-Pedagogicznymi Komisjami Kwalifikacyjnymi i do szczególnego zaopiekowania się dalszym losem niezamożnej młodzieży chłopskiej i robotniczej, która zamierza lub winna kształcić się w szkołach średnich ogólnokształcących lub zawodowych.

Akcją opiekuńczą szkoły powinna być objęta w szczególności młodzież klas VII i VIII, wykazująca duże zdolności i osiągająca dobre wyniki w nauce. Opieka nad tą młodzieżą nie może ograniczać się tylko do udzielenia porady w sprawie wyboru typu szkoły stopnia licealnego lub ułatwienia przyjęcia do tej szkoły, lecz musi objąć także sprawy dalsze, a mianowicie troskę o zapewnienie pomocy materialnej dla niezamożnej młodzieży.

Los więc tej młodzieży zależy w bardzo dużym sopniu od wychowawców szkół, którzy na wspólnych konferencjach z rodzicami szukać będą sposobu i środków rozwiązania ich trudnej sytuacji materialnej przez wciągnięcie do akcji opiekuńczej instytucyj gospodarczych, Związków Zawodowych, Spółdzielni, Samopomocy Chłopskiej oraz czynników samorządowych. Akcją tą należy również zainteresować szkolne koła rodzicielskie, miejscowe i powiatowe rady narodowe, organizacje społeczne, polityczne i młodzieżowe.

Współpraca kierownika szkoły z rodzicami dzieci i wymienionymi organizacjami (instytucjami) przy czynnej pomocy nauczycielstwa powinna dać rezultaty w postaci zwiększenia miejscowego funduszu stypendialnego, zasiłków na przybory szkolne i podręczniki itp.

Zorganizowania całej akcji opiekuńczej i podjęcia starań w tym kierunku wymaga od nas dobro Państwa i rozwój naszej narodowej kultury, który zależeć będzie w dużej mierze od tego, w jakim zakresie najzdolniejszą młodzież ludową, przyszłych twórców we wszystkich dziedzinach, przeprowadzimy przez szkoły średnie i wyższe.

Ministerstwo Oświaty wyraża przekonanie, iż kierownicy szkół wraz z nauczycielstwem podejmą pracę w tym kierunku i otoczą niezamożną młodzież chłopską i robotniczą najżyczliwszą opieką. Udział w tej pracy będzie wypełnieniem obowiązku i zasługą nauczyciela — wychowawcy wobec Polski Ludowej.

Dyrektor Departamentu
H. Garbowski wr.

CZĘŚĆ II. — (NIEURZĘDOWA)

Poz. 22.

SPRAWOZDANIE

z działalności Ośrodka Dydaktyczno - Naukowego pedagogiki w Przemyślu za rok szkolny 1947/48.

1. **Nazwa Ośrodka:** Ognisko Pedagogiczne przy Państwowym Liceum Pedagogicznym w Przemyślu.

2. **Nazwisko i imię Kierownika:** Melchert Janina. Wykształcenie: Państw. Inst. Pedag. Warszawa; Instytut J. J. Rousseau E'cole des sciences de l'education Geneve; Uniwers. Lwów — Lublin Adres: Przemyśl — Państwowe Liceum Pedagogiczne ul. Basztowa Nr 13.

3. **Data zorganizowania:** 10. XI. 1947.

4. **Dotychczasowe osiągnięcia:** W okresie sprawozdawczym odbyło się w Przemyślu 5 zebrań miejscowych oraz 2 konferencje okręgowe: w Przemyślu i w Krośnie. Frekwencja na konferencjach wynosiła po 35 osób z Liceów Pedagogicznych, Szkół powszechnych i średnich, ogólnokształcących i zawodowych.

Główne tematy na konferencjach były: 1. „Problem świadomości przy realizacji ideałów wychowawczych w polskiej szkole demokratycznej", 2. Sytuacja Polski na tle stosunków międzynarodowych", 3. „Uwagi krytyczne o programach z zakresu przedmiotów pedagogicznych", 4. „Nowe zadania praktyki pedagogicznej". 5. „Zasady selekcji młodzieży w liceach pedagogicznych w świetle Instrukcji M. O. oraz karty indywidualne do selekcji". 6. „Przegląd nowości wydawniczych z zakresu nauk pedagogicznych".

W Państwowym Liceum Pedagogicznym w Przemyślu na Konferencję Okręgową dnia 20 marca 1948 urządzono Wystawę książki pedagogicznej, na której eksponowane były również wykresy do nauki biologii i psychologii, wykresy ilustrujące zagadnienia z nauki o Polsce i świecie oraz nowości wydawnicze. Wystawę zwiedzili nie tylko uczestnicy konferencji ale także młodzież i Grono Nauczycielskie kilku szkół w Przemyślu.

Hospitowano lekcję w szkole ćwiczeń i konferencję krytyczną w Państwowym Liceum Pedagogicznym w Krośnie, nad którymi przeprowadzono dyskusję.

Zwiedzono zabytki historyczne w Krośnie oraz Wystawę tkacką.

Urządzono na konferencjach w Przemyślu i Krośnie pokazy zebrań świetlicowych młodzieży oraz audycję chóru 4-ro głosowego w Przemyślu.

Na konferencji Okręgowej w Krośnie dnia 26 maja 1948 r. ułożono projekt Karty indywidualnej do selekcji młodzieży i przesłano tę kartę do Kuratorium Rzeszowskiego.

Z prac badawczo-naukowych wykonano następujące prace: przeprowadzono ankietę w szkołach powszechnych w Przemyślu na temat przeżyć wojennych dzieci oraz wyboru zawodu i wyniki jej przedstawiono na Konferencji Rejonowej Z. N. P. Sprawozdanie z ankiety przesłano do Studium Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie zostało zakwalifikowane do wykorzystania przy szerszych badaniach na ten temat

. . . . . opracowano monografię szkoły powszechnej im. Mickiewicza w Przemyślu

. . . . . zebrano materiały do opracowania monografii Seminarium Nauczycielskiego w Przemyślu, które mają być złożone w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemyślu;

. . . . . opracowano częściowo monografię Zakładów Olgi z Filipich Zychowiczowej we Lwowie.

Ponadto Kierowniczka Ogniska wygłosiła referaty a) dla wychowawców Domu Dziecka, b) dla kierowników Domów Dziecka na temat samokształcenia oraz 6 wykładów z zakresu pedagogiki na kursie dla kierowników kolonij wakacyjnych.

Zainteresowanie nauczycielstwa jest duże. Ognisko jest potrzebne.

5. Na rok 1948/49 przewidywane są następujące prace:

. . . . . urządzenie zebrań miejscowych na aktualne tematy

. . . . . zorganizowanie 2 konferencji okręgowych

. . . . . zorganizowanie w porozumieniu z Inspektoratem na terenie Z. N. P. cyklu odczytów na aktualne tematy w połączeniu z dyskusją

. . . . . hospitowanie lekcyj

. . . . . dalsze prowadzenie prac badawczo - naukowych.

6. Ognisko nie posiada własnej biblioteki, korzysta tylko z biblioteki Liceum Pedagogicznego. W roku sprawozdawczym, jako w pierwszym roku istnienia, urządzono w budynku Liceum Gabinet Ogniska Pedagogicznego sprzętami szkolnymi (2 szafy, stół, krzesła itd.).

7. Głównym tematem zainteresowań są programy przedmiotów pedagogicznych, zagadnienia dydaktyczne i wychowawcze w myśl ideologii współczesnej.

8. W bieżącym roku szkolnym Kuratorium pokryło koszta połączone z organizowaniem konferencji okręgowych, z innej pomocy Ognisko nie korzystało.

Przemyśl, dnia 28 maja 1948 r.

Kierownik Ośrodka
dydaktyczno-nauk. pedagogiki
Janina Melchert

Poz. 23.

Mgr. Mieczysław Bomba

ZAGADNIENIA IDEOWO-WYCHOWAWCZE POWSZECHNEJ ORGANIZACJI „SŁUŻBA POLSCE".

Odrodzona po strasznej zawierusze wojennej Polska oparła swój byt państwowy o zasady demokratyczne. Zewnętrznym wyrazem tego jest szereg form w dziedzinie ustroju politycznego i gospodarczego, szereg projektowanych, częściowo już zrealizowanych reform w zakresie szkolnictwa.

Musimy przyjąć za pewnik, ugruntowany na przeniknięciu i zrozumieniu ducha czasu, że Polska w dzisiejszej formie i treści jest żywym przejawem rozwojowych konieczności dziejowych, że jej obecna forma ustrojowa jest najlepszą w chwili obecnej formą jej bytu narodowego. Bez głębokiego przeświadczenia o tej prawdzie nie można być dziś dobrym, pożytecznym i twórczym Polakiem.

Wspomniane wyżej formy ustrojowe z jednej strony, usiłowania władz państwowych, czynników samorządowych, społecznych, partyjnych, politycznych w kierunku ich realizacji z drugiej, powodują stałą systematyczną i planową przebudowę rzeczywistości faktycznej w kierunku zasad i idei demokratycznych. Ale jest to dopiero połowa pracy. Jeżeli dokonane przemiany i stworzona przez nie nowa rzeczywistość mają posiadać charakter trwały, to muszą się one oprzeć o nowego człowieka, który byłby związany z nimi nie tylko zewnętrznie, ale przede wszystkim w sposób jak najbardziej wewnętrzny, a więc poprzez swój stosunek uczuciowy i poprzez swój własny pogląd na świat.

Na czoło wysuwają się w Polsce dzisiejszej trzy warstwy pracujące: robotnicza, chłopska i inteligencja pracująca. W ich ręce oddano obecnie Polskę. One są odpowiedzialne za jej losy, za jej odbudowę, rozkwit i ewentualny upadek. Ale, ponieważ nie ma praw i przywilejów bez obowiązków, przeto i demokracja polska ludowa za ten bezcenny dar, jakim jest powierzenie jej losów państwa i wysunięcie jej na stanowisko kierownicze w państwie, zapłacić i płacić stale musi bezgraniczną pracą i poświęceniem. Jakiż więc materiał ludzki mamy do wykonania tych odpowiedzialnych zadań?

Starsze pokolenie wychowane i przez dłuższy czas żyjące wśród innych warunków, przesiąknięte często innymi ideami i poglądami, posiada w swych zwyczajach, obyczajach i psychice jeszcze wiele pozostałości burżuazyjnych, nieraz podświadomych, nie rzadko sprzecznych i wrogich wręcz nowej rzeczywistości demokratycznej. Wykorzenienie tych przeżytków jest rzeczą trudną, drogą oddziaływania wychowawczego, wręcz beznadziejną. Zapewne — nowe warunki ustrojowe, ekonomiczne, społeczne będą przekształcały stopniowo ludzką psychikę i już dziś obserwować możemy szereg dokonanych i stale dokonujących się przemian. Nie mało ma tu do zdziałania propaganda. Ale procesy te zachodzą powoli. Tym silniejszy zatem nacisk położyć musimy na wychowanie młodego pokolenia w duchu nowej rzeczywistości.

Człowieka wychowują jak wiadomo różne czynniki W czasach obecnych coraz większą wśród nich rolę poczynają odgrywać organizacje młodzieżowe, które do programów swej działalności włączają również zazwyczaj i wychowanie.

Liczba organizacyj młodzieżowych w Polsce zwiększyła się przed niedawnym czasem o nową, tym razem obowiązkową. Jest nią Powszechna Organizacja „Służba Polsce".

Precedensów „Służby Polsce" zagranicą szukać należy w bałkańskich krajach słowiańskich, Jugosławii i Bułgarii, gdzie młodzież wcześniej już niż u nas ujęta w ramy specjalnych organizacyj przyczyniła się w dużej mierze do odbudowy tych krajów zniszczonych działaniami wojennymi. Za prototyp „Służba Polsce" u nas uważać można Ochotnicze Bataliony Odbudowy Warszawy utworzone w roku 1946, Przysposobienie Rolniczo-Wojskowe.

Podstawy prawne powołania do życia „Służba Polszymsce" stanowi ustawa z dnia 25. II. 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu, (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 90) zwana potocznie ustawą „Służba Polsce".

Obowiązek przysposobienia zawodowego obejmuje obywateli polskich obojga płci w wieku od 16 do 21 roku życia — wyjątkowo w odniesieniu do osób, które nie odbyły służby wojskowej do 30 roku a więc młodzież po ukończeniu szkoły podstawowej względnie uczęszczająca równocześnie z odbywaniem „Służby Polsce" do szkół typu licealnego.

Art. 1 ust. 2 w ten sposób określa zadania powszechnego przysposobienia młodzieży, które zgodnie z przepisami art. 3 ust. 2 ujmuje w ramy organizacji zwanej Powszechna Organizacja „Służby Polsce".

Zadaniem powszechnego przysposobienia młodzieży jest:

a) organizowanie udziału młodzieży w realizacji planu odbudowy i rozbudowy demokratycznej Polski,
b) szkolenie wykwalifikowanych zastępów budowniczych dla wszystkich dziedzin życia narodowego,
c) zapewnienie młodzieży harmonijnego rozwoju zdrowia i tężyzny fizycznej oraz wysokiego poziomu społecznej i narodowej świadomości,
d) przygotowanie młodzieży do najszczytniejszego zadania — obrony całości i niepodległości Rzeczypospolitej.

Praca w organizacji „Służba Polsce" winna iść zatem w 3 kierunkach: po pierwsze — wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe; po drugie — konkretna praca młodzieży w terenie nad odbudową zniszczonych działaniami wojennymi objektów wraz z przygotowaniem młodzieży do przyszłej pracy zawodowej; po trzecie wreszcie — równoległe z tamtymi — przysposobienie obywatelskie i społeczne młodzieży na tle wychowania w duchu idei demokratycznych.

Zadaniem niniejszego artykułu jest omówienie tej właśnie wychowawczej strony działalności organizacji „Służba Polsce".

Praca wychowawcza jest w pierwszym rzędzie zadaniem szkoły. Wytyczne pracy wychowawczej na tym terenie w duchu nowych potrzeb i zasad omawia szczegółowo i trafnie artykuł Cz. Jędraszki p.t. „Wychowanie nowego pokolenia dla demokracji" —

Nowa szkoła 1945 Nr 4 — 5 str. 27. Praca ideowo-wychowawcza w organizacji „Służba Polsce" stanowi kontynuację, pogłębienie i poszerzenie wychowania szkolnego. Winna też być ona sharmonizowana z działalnością innych organizacyj młodzieżowych, ideowo-wychowawczych, obejmujących młodzież w tym samym wieku, co i „S. P.".

Jakież więc należy wysunąć wytyczne tej pracy? Dadzą się one ująć w następujących punktach:

1) Utrwalenie demokratycznego światopoglądu i w związku z tym wykorzenienie burżuazyjnych nawyków.
2) Wyrobienie poczucia solidarności.
3) Wychowanie społeczno-obywatelskie.
4) Wyrobienie dyscypliny społecznej.

W związku z tym pozostaje również moralny wpływ wychowania w ramach „S. P." Wysuwają się tutaj między innymi dwa postulaty:

1) Wzbudzenie szacunku dla pracy fizycznej.
2) Zwalczanie rozpowszechnionego wśród młodzieży alkoholizmu.

Na czoło zagadnień wysunąć należy utrwalenie wśród junaków „S. P." demokratycznego światopoglądu. Zadanie to utrudnia w dużej mierze zaznaczona już wyżej okoliczność, że wśród społeczeństwa naszego błąka się jeszcze wiele poglądów i przyzwyczajeń burżuazyjnych. Dotyczy to przede wszystkim starszego pokolenia, ale zdarzają się one i wśród młodzieży — wyniesione z domu, przejęte od otoczenia. Usuwanie tych naleciałości jest pierwszym, wstępującym krokiem do oczyszczenia terenu dla nowej rzeczywistości wychowawczej.

Na takim to oczyszczonym terenie szczepić należy idee demokratyczne, a przede wszystkim ideę władztwa ludu. Chcąc jednak związać wychowanka trwale z nową rzeczywistością i uczynić z niego przyszłego pioniera idei demokratycznych musimy zacząć od kształtowania uczuć demokratycznych. Młodzież jest o wiele bardziej niż dorośli podatna na wpływy uczuciowe. Czynnik emocjonalny też jest głównym czynnikiem motorycznym ich działania.

Na gruncie uczuciowym zatem należy kształtować rozum w kierunku demokratycznego myślenia i demokratycznego uświadomienia. Należy też wciągnąć młodzież „S. P." w atmosferę zagadnień politycznych.

Należy nauczyć ją myśleć socjologicznie, wglądać i widzieć związki przyczynowe, utrwalić w niej wiarę w możliwość przetrwania rzeczywistości, w możliwość ewolucji ku szczęściu i dobru powszechnemu. Wszystkie te wskazania wychowawcze będą już zapoczątkowane i rozwijane w szkole podstawowej i następnej, ale w ramach wychowania społeczno-obywatelskiego w „S. P." winny znaleźć najdobitniejszy i najpewniejszy wyraz.

Z wychowaniem demokratycznym wiąże się szczepienie wśród wychowanków idei solidarności. Człowiek demokracji to nie zimny, wyrachowany egoista, dbały o swój własny tylko interes, wręcz przeciwnie to wyznawca i realizator zasady wyższości interesu zbiorowego, społecznego i narodowego nad interesem osobistym jednostki. Poczucie solidarności musi być podstawą własnego poglądu na świat młodzieży. Trzeba ją nauczyć i przekonać, że treścią życia jest nie walka o byt, nie kapitalistyczne prawo silniejszego i zasada wyzysku, ale społeczeństwo oparte na braterskiej solidarności i obowiązku silniejszego wobec słabszego.

„W każdym z nas — pisze Cz. Jędraszko — walczy o panowanie nad naszymi duszami solidarność z egoizmem, rewolucyjność z reakcją, demokratyczna ofiarność ze zmysłem drobnomieszczańskim, zmagają się duchowe siły ginącego świata z duchową mocą demokracji. Stłumić jedne — wyzwolić drugie — oto cel wychowania".

Dotyczy to zarówno wychowania w szkole jak i w „S. P." Wspólna praca w brygadach „S. P." junaków z różnych często stron, środowisk, warstw i zawodów nad odbudową kraju dostarczać będzie nie rzadko przykładów solidarności i koleżeństwa.

Wyzyskać umiejętnie te nadarzające się okoliczności dla celów wychowawczych — oto jedno z najwdzięczniejszych zadań wychowawcy w kadrach „S. P.".

O ile chodzi o wychowanie społeczno-obywatelskie, to celem jego jest pomoc młodzieży w zorientowaniu się młodzieży w tych przemianach, jakie zaszły w Polsce dzisiejszej, w istocie państwa ludowego, w zadaniach jakie stoją przed całym narodem.

Nie jest jednak naszym ideałem rzeczywistość, którą dziś widzimy. Nie będziemy też, wzorem szkoły sanacyjnej, hodowali w młodzieży kultu tej rzeczywistości.

Wręcz przeciwnie — młodzież musi zdawać sobie z tego sprawę, że rzeczywistość obecna jest tylko jednym z etapów na drodze wiodącej ku przyszłości. Nowe wychowanie nie tylko musi uczyć rozumieć tę rzeczywistość, ale musi wskazać, co i jak należy w niej zmienić. Co jest w Polsce do zrobienia i jaka część przypada na ciebie — oto przewodni motyw wychowania na wszystkich szczeblach, aż po wychowanie społeczne i polityczne dojrzałego obywatela. Uwieńczeniem całej tej pracy powinno być umożliwienie młodzieży przeżywania w określonej formie tej samej sytuacji, jaka będzie jej udziałem. W późniejszym życiu społecznym, przejdzie przez młodzież przez pewną wspólnotę twórczej pracy, gdzieby uczyła się ona wykonać każdą pracę nie za wynagrodzenie, ale jako pracę dla ogółu i na tej podstawie dochodziła do wniosku, że tylko dobro wspólne może zapewnić los jednostki.

Z wychowaniem społeczno-obywatelskim wiąże się budzenie uczuć patriotycznych. Nie chodzi tu jednak o patriotyzm zdawkowy, zewnętrzny, manifestujący się tylko hasłem lub przywołanym od święta wzruszeniem, ale o codzienną, cichą i skromną, ale stałą pracę, o świadome uczestniczenie w tworzeniu nowych materialnych i duchowych wartości, wzbogacających z każdym dniem naszą ojczyznę.

Z tak pojętej działalności wychowawczej w kadrach „S. P." wypływają też jej dodatnie wartości w dziedzinie wychowania moralnego. Budzenie uczucia solidarności, podporządkowanie interesów jednostki interesowi ogółu, zwrócenie uwagi na konieczność twórczej pracy dla dobra narodu wiedzie do wytworzenia się wśród junaków dyscypliny społecznej i demokratycznej, opartej nie na chęci zysku materialnego lub też kariery, ale na gorącym pragnieniu oddania się dla dobra demokratycznego społeczeństwa. Jest to rzecz niesłychanie trudna, gdyż wymaga wyrobienia spiżowej woli, przezwyciężenia samolubstwa i żądzy władzy.

Codzienna, przez parę miesięcy w roku wykorzystywana praca fizyczna daje poznać mękę i trud ale za-

razem i słodycz pracy fizycznej. Wiedzie do zerwania z przesądem lepszej i gorszej pracy, z pokutującą od wieków pogardą dla pracy fizycznej, będącą odbiciem podziału klasowego społeczeństw i nierówności społecznej. Inaczej rozumie się i ocenia pracę fizyczną obserwując ją tylko przez szybkę i rozumowo wyprowadzając teoretyczne przesłanki uzasadnienia jej potrzeby i wartości społecznej a innego nabiera się dla niej szacunku zetknąwszy się z nią bezpośrednio. Praktyki tego przeświadczenia istniały już w dawnej szkole, która w tej myśli wychowawcze w okresie Polski sanacyjnej wprowadziła do programów szkolnych naukę robót ręcznych.

Wobec obecnej obowiązkowej przez parę miesięcy w roku trwającej pracy fizycznej młodzieży, dawna nauka robót ręcznych może być uważana tylko za namiastkę wychowawczą. W związku z pracą fizyczną należy też przepoić młodzież ideą współzawodnictwa pracy i właściwym jej zrozumieniem. Są poglądy, które współzawodnictwo pracy sprowadzają tylko do zwiększenia wysiłku fizycznego pracownika. W tym sensie idea współzawodnictwa pracy została ostatnio, jak wiadomo, zaczepiona, jako ultramaterialistyczna, a dla organizmu ludzkiego szkodliwa. Jest to jednak zupełnie błędne podejście do zagadnienia. W warunkach współczesnej cywilizacji zwiększenie wydajności pracy jest kwestią nie tyle wysiłku fizycznego, ile — i to przede wszystkim lepszego, rozumniejszego wykorzystania bogatego arsenału techniki i racjonalnej, naukowej organizacji pracy.

Przechodząc z kolei do jeszcze jednej sprawy związanej z działalnością wychowawczo-normalną w organizacji „Służba Polsce" na skutek częściowo warunków wytworzonych przez wojnę, częściowo perfidnej polityki wychowawczej okupanta niemieckiego zmierzającej do całkowitego zdemoralizowania naszego społeczeństwa, zwłaszcza młodszego stwierdzamy, że młodzież nasza jest silnie zaniedbana pod względem moralnym. Rozpowszechniony wśród niej jest nałóg pijaństwa, osłabione więzi moralne i obyczajowe. Młodzież nasza czuje i rozumie najwcześniej, ile szkody niesie ze sobą zepsucie moralne i alkoholizm, ale niezdolna jest wyrywać się o własnych siłach ze szponów nałogów, gdyż brak jej ponajwiększej części niezbędnej do tego siły woli. Otóż pobyt w szeregach „S. P." może i pod tym względem wywrzeć korzystny wpływ. Już sam unormowany nawpół-wojskowy, ujęty w szranki regulaminów tryb życia wzmocni osłabione poczucie karności i dyscypliny, a w każdym razie zmniejszy okazję do złego, a przez to utrudni dalsze rozwijanie się złych nałogów. Dobroczynny, leczniczy wpływ wywrze tu również i praca fizyczna, reszty winny dokonać subtelne i umiejętne stosowane oddziaływanie wychowawcze, wykorzystujące złe nawyki, hartujące wolę, działające na uczucie i rozum.

Tak w ogólnych zarysach przedstawiałyby się wytyczne pracy wychowawczej społeczno-politycznej i moralnej wśród junaków „S. P.". Jak widzimy praca ta bazuje na zasadach o najwyższych walorach etycznych, nie mogą jej zatem dotyczyć wysunięte ostatnio pod adresem całej młodzieży głośne zarzuty hołdowania przez nią zasadom płaskiego materializmu. A jeżeli młodzież „zamiast bujać po obłokach" wzorem młodzieży romantycznej, pragnie życie swe i poczynania oprzeć na realnych podstawach, pracując dla doczesnego dobrobytu społeczeństwa i dla dobra narodu, to zasługuje raczej na uznanie i pochwałę.

Nakreślone powyżej wytyczne wysuwają również postulaty pod adresem realizatorów tego programu wychowawczego — nauczycieli o ile chodzi o wychowanie w szkole — opiekunów, komendantów hufców szkolnych „S. P.". Warunki jakie winien spełniać wychowawca w obecnej Polsce Ludowej omówił wyczerpująco wiz. Wł. Wesołowski w artykule „U podstaw ideologicznych współczesnej szkoły zawodowej" Dz. U. K. O. S. Rzeszowskiego 1948 r. Nr 1 — 5 str. 18. Nie ma więc potrzeby zajmować się tutaj tym zagadnieniem.

Powszechna Org. „Służba Polsce" jakkolwiek obowiązkowa, w formę ustawy ujęta, nie jest czymś obcym i „od zielonego stolika" narzuconym naszej młodzieży. Wręcz przeciwnie — młodzież polska dała wielokrotnie dowody, że pragnie brać czynny udział w odbudowie naszego kraju. Trzeba było odbudować i uruchomić przemysł i transport. Młodzież ruszyła do fabryki i kopalni i swą ofiarną pracą dopomogła w wykonaniu tego zadania. Trzeba było przywrócić polskość Ziemiom Odzyskanym i zagospodarować w jak najkrótszym czasie. I znowu młodzież pod kierownictwem organizacyj młodzieżowych wzięła czynny udział w tej historycznej pracy. Młodzież wreszcie pierwsza przystąpiła do współzawodnictwa pracy. Zapoczątkowany przez łódzką młodzież wyścig pracy dał już ojczyźnie setki tysięcy dodatkowych metrów tkanin i setki dodatkowych ton węgla. W młodzieżowym wyścigu pracy mamy już dzisiaj ponad 100 tysięcy uczestników. Ostatnim wreszcie chronologicznie przed „S. P." czynem młodzieży — była praca Ochotniczych Baonów Odbudowy Warszawy.

Projekt też ustawy o „Służbie Polsce" wyszedł od młodzieży polskiej, zorganizowanej w „Głównej Komisji Współpracy Organizacyj Młodzieży" a więc najaktywniejszej grupy młodzieży postępowej. Referentem jej na forum sejmowym był poseł Morawski Jerzy jeden z pierwszych twórców Z. M. W. Jesteśmy głęboko przeświadczeni, że ogół młodzieży odniesie się i odnosi się, czego mamy już dowody, z pełnym zrozumieniem i żywym zainteresowaniem do pracy w „S. P.".

Z pracy tej wynikną obopólne korzyści dla młodzieży, która otrzyma w niej naukę, najkorzystniejsze warunki wychowania fizycznego, przeszkolenie wreszcie wstępne w kierunku przyszłego zawodu — oraz dla państwa, które zyska w tej młodzieży nowych świadomych obywateli, wychowanych w duchu demokratyczno-ludowym a dzięki pracy młodzieży w brygadach „S. P." dziesiątki tysięcy młodych, zdrowych, chętnych do pracy rąk, tak niezbędnych dla odbudowy zniszczonego przez wojnę kraju.

Poz. 24.

Świder Franciszek

HARCERSKA SŁUŻBA POLSCE.

Ostatnia wojna i związane z nią przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne w Polsce oraz wytworzona nowa sytnacja międzynarodowa Polski postawiły przed Narodem Polskim nowe zadania, wśród których na pierwszy plan wysuwają się: odbudowa kraju i utrwalenie niepodległości Polski. Te nowe zadania wymagają mobilizacji i łącznie wszystkich sił całego narodu, a także wysuwają nowe cele wychowawcze dla młodego pokolenia.

Odpowiedzią na te nowe zadania, które stoją przed Polską, dowodem właściwego zrozumienia zadań i celów wychowawczych na odcinku młodzieżowym jest podjęta po raz pierwszy przez harcerki i harcerzy w ramach tegorocznej akcji letniej nowa służba Polsce i narodowi polskiemu tak zwana Harcerska Służba Polsce. Celem jej jest powiązanie młodzieży harcerskiej obu płci z całością zagadnień Polski współczesnej, świadomy i czynny udział w jej życiu i wysiłku dorosłego społeczeństwa.

Harcerki i harcerze podejmują się w ramach tegorocznej akcji letniej na szeroką skalę zakrojonych prac przy odbudowie kraju. Równolegle do pełnionej pracy zdobywać będą znajomość zagadnień z nią związanych, świadomość swej roli i miejsca w podejmowanych zadaniach w całokształcie spraw kraju.

Podejmowana przez nich praca na obozach stanie się pogłębieniem zdobywanej w szkole wiedzy o Polsce współczesnej. Da ona młodzieży harcerskiej to głębokie przeświadczenie, że właściwym wyrazem uczuć patriotycznych i dążenia do lepszej Polski i świata jest podejmowana świadomie i wykonana planowo praca.

Praca w ramach Harcerskiej Służby Polsce będzie podejmowana zespołowo. W porozumieniu z właściwymi czynnikami fachowymi zostały w okresie przygotowawczym akcji letniej określone kierunki i zakres prac, które może wykonać młodzież harcerska obu płci w wieku od 11 do 16 lat.

Podejmowane prace przez harcerstwo w ramach Harcerskiej Służbie Polsce dadzą się ująć w następujące grupy:

1) prace w polu i w lesie: walka ze szkodnikami, pomoc w uprawie,
2) prace przy odbudowie kraju: odgruzowywanie, naprawa dróg, urządzanie ogrodów dziecięcych, boisk, zieleńców itp.,
3) prace oświatowo kulturalne: walka z analfabetyzmem, prowadzenie świetlic, akcja biblioteczna, radiofonizacja wsi, organizowanie pokazów artystycznych itp.,
4) prace podejmowane w służbie dziecku: prowadzenie dziecińców sezonowych, pomoc w pracach kolonii i półkolonii, organizowanie gier i zabaw dla dzieci, propaganda higieny, pomoc sanitarna itp.

Biorąc pod uwagę potrzeby kraju wyznaczono poszczególnym chorągwiom i hufcom harcerskim tereny obozowania, na których młodzież harcerska wykona swe prace.

Pracy przy odbudowie kraju podejmują się wszystkie obozy harcerskie. Jako normę przyjęto 3 godziny pracy dziennie.

Treść pracy ujęto dla młodzieży w formie „Sprawności Harcerskiej Służby Polsce“. Sprawności odpowiadają rodzajom podejmowanych prac i określają indywidualne wymagania oraz zbiorowy udział każdej harcerki, każdego harcerza w zadaniu. Są one różne, zależnie od rodzaju podejmowanych prac. Oto przykład sprawności z dwóch działów prac: przy odbudowie kraju („dróżnik“) i prac oświatowo kulturalnych („przyjaciel szkoły“).

„Dróżnik“

Wymagania wstępne:

1. Brał udział w pracach przygotowawczych zespołu według wymagań sprawności.
2. Rozumie oznaczenie dróg dla gospodarczego i społecznego rozwoju kraju. Wie, ile km. dróg przypadało na 1 km. kw. w Polsce w 1939 r. i obecnie. Zna zamierzenia planu trzyletniego w dziedzinie komunikacji.
3. Umie posługiwać się mapami komunikacyjnymi Polski, drogową, kolejową, wodną, lotniczą.
4. Obliczy długość trasy po drodze kołowej i wodnej według mapy.
5. Umie dobrze posługiwać się kolejowym rozkładem jazdy. Odróżnia wszystkie znaki drogowe, znaki konwencjonalne, używane przy planach budowy dróg. Zna klasy dróg, wymagane dla klas warunki techniczne.
6. Wie, jak buduje się drogi.
7. Zna schemat organizacji opieki nad drogami (drogi gminne, powiatowe, państwowe).
8. Zna zasady higieny i bezpieczeństwa pracy oraz sposoby pomocy w nagłych wypadkach przy pracy (stłuczenia, skaleczenia).
9. Zna normy wydajności, pracy i pojemność środków transportowych.

Prace w zespole:

Praca przy budowie lub porządkowaniu drogi i urządzeń drogowych. A zwłaszcza: kopanie i przewóz ziemi, pielęgnacja skarp, naprawa znaków drogowych lub mostów i przepustów.

Prace indywidualne:

1. Wykonał plan odcinka drogi, przy którym pracował.
2. Wykonał lub odremontował znak drogowy lub drogowskaz.
3. Wykonał lub naprawił mostek, kładkę, barierę itp.
4. Zachowywał czystość i dobry stan narzędzi pracy oraz czystość osobistą (kąpiel po pracy).

—o—

„Przyjaciel szkoły" (sprawność z grupy „Kultura i sztuka").

Wymagania wstępne:

1. Brał udział w pracach przygotowawczych zespołu według wymagań sprawności.
2. Opanował jedną z umiejętności pomocnych w wykonaniu pracy w terenie (np. oprawa książek, malowanie farbami kolejowymi lub olejnymi, drobne naprawy stolarskie, szklenie okien czy obrazów, inwentaryzowanie biblioteki itp.).

Wymagane wiadomości:

1. Zna ilość szkół powszechnych przed wojną, teraz i w wyniku planu trzyletniego, ilość uczącej się młodzieży i nauczycieli.
2. Wie, jak wygląda szkolenie do różnych zawodów.
3. Wie, jak wygląda dziś droga chłopska od szkoły podstawowej do wyższej uczelni.

Wymagane prace zespołowe:

1. Brał udział w uporządkowaniu przez zespół przynajmniej jednej szkoły w okolicy obozu i uczestniczył przy tym w następujących pracach:
   a) malowanie ścian, drzwi lub okien,
   b) mycie i szorowanie podłóg, albo urządzenie lub uporządkowanie urządzeń higienicznych lub sanitarnych,
   c) porządkowanie placów, boiska lub ogrodu szkolnego.

Wymagane prace indywidualne:

1. Zreperował przynajmniej 3 przedmioty z inwentarza szkoły.
2. Wykorzystał posiadane umiejętności dla wykonania zasadniczych prac przy sporządzaniu przynajmniej dwóch nowych pomocy naukowych lub drobnych sprzętów.
3. Ozdobił jedno pomieszczenie, jedną ścianę lub przynajmniej jedno okno w szkole.
4. Zebrał przynajmniej 3 książki odpowiednie dla biblioteki szkolnej.

Przytoczone powyżej dwie sprawności i wymagania do ich zdobycia są przykładem zadań, jakie będą podejmowane w ramach Harcerskiej Służby Polsce.

Zdobywanie każdej takiej sprawności poprzedzają prace przygotowawcze w okresie przedobozowym, a następnie na obozie. Ilość sprawności, jaką zdobędzie chłopiec czy dziewczyna na obozie, wyniesie 2 lub 3.

Dążeniem każdego obozu będzie uczynić te prace i związane z nimi zdobywanie sprawności ośrodkiem zainteresowań i ambicji.

Jeżeli chodzi o ujęcie organizacyjne Harcerskiej Służby Polsce to przedstawia się ona w ten sposób, że jednostką organizacyjną pracy jest grupa obozów, obejmująca 100 do 500 chłopców lub dziewcząt, złożona z obozów drużyn zwyczajnie z jednego hufca. Pracą grupy kieruje mianowany (a) przez Główną Kwaterę Harcerzy (ek) ich komendant (ka) wspólnie z Radą i Komendą Grupy Obozów.

CENY OGŁOSZEŃ: Ogłoszenie drobne za tekstem 20 zł. za wyraz petitowy. — Ogłoszenia zwykłe za tekstem: za całą stronicę 20.000 zł., — za 1/2 str. 12.000 zł., — za 1/4 str. 6.000 zł.. — za 1/8 str. 3.000 zł., — za 1/16 str. 2.000 zł.. — za 1/32 str. 1.000 zł, — za 1/64 str. 600 zł.

Należytość za prenumeratę i za ogłoszenia należy wpłacać na konto K. K. O. m. Rzeszów Nr 701 lub w Administracji.

Adres Redakcji i Administracji: Rzeszów. Kuratorium Okręgu Szkolnego Rzeszowskiego, ulica Unii Lubelskiej Nr. 6.

Nakładem wydawnictwa Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego w Rzeszowie

Poz. 25.

Wzór tabeli personalnej (życiorysu).

Pragnąc ułatwić nauczycielom pisanie życiorysów jako załączników do podań w sprawach personalnych, a w szczególności podań o przyznanie pełnych kwalifikacyj do nauczania w szkolnictwie zawodowym, Kuratorium podaje wzór tabeli personalnej zgodnie z treścią okólnika Kuratorium O. S. Rz. z dnia 6 lutego 1948 r. Nr III-2801/48/Ws.

Równocześnie zaleca się stosować podany wzór (formatu A-4) także w podaniach, dotyczących innych spraw, w miejsce dotychczas pisanych życiorysów.

T a b e l a p e r s o n a l n a

1.	Nazwisko i imiona				
2.	Data i miejsce urodzenia				
3.	Narodowość — obywatelstwo				
4.	Stan rodzinny				
5.	Stosunek do służby wojsk.				
6.	Przynależność partyjna				
7.	Nazwa szkoły, w której nauczyciel uczy obecnie		podłużna pieczęć szkoły		
8.	Przedmioty nauczania w bieżącym roku szkolnym		Nazwa przedmiotu:	ilość godz. tygodn.	Uwagi
9.	Stanowisko służbowe i grupa uposażenia				
10.	Wykształcenie w szkole		Zakład naukowy	daty	Świadectwa dyplomy, tytuły nauk. n-ry dokumentów
		średniej			
		wyższej			
11.	Odbyte Kursy (pedagogiczne, specjalne-zawodowe, wprowadzające w zagadnienia szkolnictwa zawodowego i inne)		Nazwa kursu	Czas trwania od do	Organizowany przez:
12.	Specjalność				

Praktyka zawodowa, nauczycielska

	Nazwa instytucji	Rodzaj pracy charakter wykonywanych czynności	Czas trwania		Łączny czas pracy w danej instytucji			Uwagi
			od	do	lat	mies.	dni	
13.								

Praktyka nauczycielska wzgl. przebieg służby nauczyc.

	Nazwa szkoły	Przedmiot nauczania	Liczba godzin nauki tyg.	Czas trwania pracy		Łączny czas pracy			Uwagi
				od	od	lat	mies.	dni	
14.									

Inne dane personalne i uwagi

15.

.... dnia .... 19..... r. ....

własnoręczny podpis

Załącznik do § 3
zarządzenia z dnia 7. II. 1948 r.

Tabela osobowa kandydata (zestawienie danych)

Nazwisko i imię	Miejscowość i data urodzenia	Studia odbyte a) szk. średnie b) szk. wyższe	Praktyka naucz. i ostatnie miejsce pracy (	Prace pedagogiczne i naukowe	Uwagi

WIEDZA POWSZECHNA

WYDAWNICTWO POPULARNO-NAUKOWE

SPÓŁDZIELNI WYDAWNICZO-OŚWIATOWEJ „C Z Y T E L N I K“

Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa „Czytelnik“ już od 1946 r. prowadzi akcję popularyzacji wiedzy w zakresie szkoły średniej przy pomocy zeszytowego wydawnictwa „WIEDZA POWSZECHNA“. Wydawnictwo stworzyło ogólny plan wydawniczy, który obejmuje następujące 23 działy: biologiczny, geologiczny, antropogeograficzny, geograficzno-krajoznawczy, fizyczny, chemiczny, astronomiczny matematyczny, techniczny, gospodarczy, zawodowy, socjologiczny, prawny, historyczny, historyczno-literacki, sztuki, muzyczny, życiorysowy, filozoficzny, informacyjno-metodyczny, językowy, praktyczno-amatorski i medyczny.

Każdy dział zawiera określoną ilość cykli, te zaś obejmują pewną ilość zeszytów. Każdy zeszyt stanowi zamkniętą całość; każdy cykl tworzy tom, do którego są dodawane trwałe okładki.

Redaktorami działów i autorami poszczególnych zeszytów są wybitni przedstawiciele nauki polskiej.

Miarą wartości Wydawnictwa jest fakt polecenia publikacji „Wiedzy Powszechnej“ do użytku szkolnego przez Ministerstwo Oświaty.

„Wiedza Powszechna“ jest: 1) niezastąpionym materiałem pomocniczym dla każdego nauczyciela, 2) lekturą uzupełniającą dla tych nauczycieli, którzy nie mieli możności ukończenia normalnych studiów, 3) lekturą informacyjną dla całego ogółu nauczycielstwa, 4) jednym z instrumentów nauczyciela w jego działalności kulturalno-oświatowej i społecznej, 5) materiałem naukowym dla uczniów wszystkich typów szkół.

Do 31 lipca 1948 r. ukazało się już 160 zeszytów (tytułów). Do końca br. ukaże się jeszcze około 150 zeszytów.

Przykładowo podajemy niektóre tytuły i ceny zeszytów:

Dział: Biologiczny

Z cyklu: Nauka o roślinach.
Zalewska Zofia — Budowa i życie nasienia . . . . zł 25,—

Z cyklu: Życie zwierząt w różnych środowiskach.
Prueffer Jan — Motyle i ich życie w różnych środowiskach . . . . zł 25,—

Z cyklu: Ważniejsze wiadomości o roślinach uprawnych.
Wanic Dominik — Sadownictwo . . zł 35,—

Dział: Geologiczny

Z cyklu: Ziemia i jej dzieje.
Pożaryski Władysław — Jak się kształtowało oblicze ziemi . . . . zł 50,—
Bieda Franciszek — Co wiemy o początkach życia na Ziemi . . . . zł 25,—

Dział: Antropogeograficzny

Z cyklu: Prasłowiańszczyzna i Polska pierwotna.
Jażdżewski Konrad — Gdzie była prakolebka Słowian . . . . . . zł 30,—
Kostrzewski Józef — Słowianie i Germanie w pradziejach Polski . . . zł 25,—

Dział: Fizyczny

Z cyklu: Ruchy i siły.
Kwiek Andrzej — O pracy i energii . zł 35,—

Z cyklu: Elektryczność i magnetyzm.
Paszkowski Walenty — Telewizja . . zł 35,—

Dział: Astronomiczny

Z cyklu: Astronomia w perspektywie wieków.
Rybka Eugeniusz — Rozwój idei astronomicznych . . . . zł 45,—

Z cyklu: Świat gwiazd.
Mergentaler Jan — Gwiazdozbiory . zł 50,—

Dział: Matematyczny

Z cyklu: Arytmetyka.
Krasiński Władysław — Działania na liczbach naturalnych . . . . zł 60,—

Z cyklu: Matematyka dla każdego.
Krysicki Włodzimierz — Jak liczono dawniej a jak liczymy dziś . . . zł 40,—

Dział: Gospodarczy

Z cyklu: Surowce w polityce światowej.
Sobczak Józef — Walka o naftę . . zł 55,—

Z cyklu: Bogactwa kopalne świata.
Braciński Florian — Bogactwa kopalne Polski . . . . zł 50,—

Z cyklu: Gospodarka planowa.
Sławiński Tadeusz — O planowaniu . zł 40,—

Dział: Historyczny

Z cyklu: Europa feudalna.
Manteuffel Tadeusz — Feudalizm . zł 25,—

Z cyklu: Rozwój gospodarstwa światowego.
Dzwonkowski Włodzimierz — Powstanie i rozwój Stanów Zjednoczonych zł 45,—

Dział: Historyczno-literacki

Z cyklu: Literatura dawnej Polski.
Krzyżanowski Julian — Jan Kochanowski i humanizm w Polsce . . zł 55,—

Z cyklu: Romantyzm polski.
Kolbuszewski Stanisław — Romantyzm zł 40,—

Dział: Sztuka poprzez wieki

Witwicki Władysław: Cykl—Przechadzki Ateńskie zł 255,—
(Cykl o sztuce greckiej składa się z 8 zeszytów)

Dział: Muzyka poprzez wieki

Z cyklu: Muzyka i muzycy polscy.
Stromenger Karol — Fryderyk Chopin zł 60,—
Kędra Władysław — Ignacy Paderewski zł 25,—

Dział: Życiorysowy

Z cyklu: Portrety literackie.
Klarner Zofia — Eliza Orzeszkowa . zł 35,—

Z cyklu: Malarze polscy.
Wallis Mieczysław — Artur Grottger zł 30,—

Dział: Wiadomości z filozofii

Witwicki Władysław — Cykl: Wiadomości z psychologii . . . . zł 275,—
(Cykl o podstawowych zagadnieniach z psychologii obejmujący 10 zeszytów)

Dział: Informacyjno-metodyczny

Z cyklu: Wychowanie estetyczne.
Okoń Władysław — Sztuka dziecka . zł 30,—

Z cyklu: Wiadomości o wychowaniu dla rodziców.
Ptaszyńska Wanda — Błędy wychowawcze rodziców . . . . . zł 30,—

Dział: Zdrowie i medycyna

Z cyklu: Medycyna społeczna.
Handelzalc Abraham — Gruźlica i jej zwalczanie . . . . . . zł 35,—

Z cyklu: Choroby zakaźne.
Wierzbicka Jadwiga — Choroby zakaźne i walka z nimi . . . . . zł 25,—

Zeszyty „Wiedzy Powszechnej“ nabywać można we wszystkich księgarniach w Polsce, (w Rzeszowie w księgarni „Czytelnik“ ul. 3-go Maja 9).

Bezpośrednio również dostarcza zeszyty administracja „Wiedzy Powszechnej“, udzielając przy większych zamówieniach znacznych rabatów.

Zamówienia należy adresować: ADMINISTRACJA „WIEDZY POWSZECHNEJ“, Łódź, ul. Piotrkowska 96, konto P. K. O. Nr VII-4304.

UNIEWAŻNIA się zagubioną legitymację służbową Nr 352, wystawioną przez Inspektorat Szkolny w Łańcucie na nazwisko: Kozyra Genowefa wychowawczyni Przedszkola w Łańcucie-Przedmieście.

UNIEWAŻNIAM zgubioną legitymację Nr 4 na nazwisko Dudek Stanisław I Państw. Gimnazjum i Liceum w Rzeszowie.